

JAARVERSLAG

1 JANUARI 2017

T/M

31 DECEMBER 2017

ORDE VAN ADVOCATEN

OOST-BRABANT

HET ORDEJAAR 2017

INHOUD

• Overzicht samenstelling raad van de orde & commissies	pagina	1 - 3
• Betreurenswaardig	pagina	4
• Dekenverslag van deken mr. J.F.C. (Jan Frederik) Schnitzler	pagina	5-14
• Financieel verslag mr. H. (Hugo) Nieuwenhuizen en Begroting	pagina	15-18
• Verslagen Portefeuillehouders raad van de orde & Commissies	pagina	19-42
• Verslag College van Afgevaardigden	pagina	43-44
• Jaarverslag Jonge Balie 's-Hertogenbosch	pagina	45-47
• Verslag Bureau van de orde	pagina	48
• Klachten	pagina	48-51
• Toezicht	pagina	52
• Specifiek Toezicht-dossiers	pagina	53-55
• Kantoorbezoeken	pagina	55-56
• CCV	pagina	57
• Bestuursrechtelijke Handhaving	pagina	57
• Opgave Nieuw Kantoor (ONK)	pagina	57
• Tableau- en Stage-aangelegenheden	pagina	58
• Overige werkzaamheden	pagina	59
• Adviezen	pagina	59
• Bemiddelingen	pagina	60-61
• Aanwijzing advocaat ex artikel 13 Advocatenwet	pagina	61
• Wob	pagina	61
• Overige bestuursrechtelijke besluiten (Awb)	pagina	61
• Informatievoorziening	pagina	62
• Diversen bureau van de orde	pagina	62-63
• Colofon	pagina	64

JAARVERSLAG 1 JANUARI 2017 t/m 31 december 2017

RAAD VAN DE ORDE & COMMISSIES

De samenstelling van de raad van de orde
gedurende de verslagperiode
01-01-2017 t/m 31-12-2017:

- mr. J.F.C. (Jan Frederik) Schnitzler (deken vanaf 1 juli 2014; Eersel 2006)
- mr. J.E. (Jan) Stadig (wnd. deken vanaf 18 maart 2016; 's-Hertogenbosch, 2009)
- mr. H. (Hugo) Nieuwenhuizen (secretaris; penningmeester; Eindhoven, 2012)
- mw. mr. J.P.C. (Suzanne) van den Bogaard (Eindhoven, 2008)
- mw. mr. A. (Annelies) Overmars ('s-Hertogenbosch, vanaf 1 juli 2014)
- mw. mr. M. (Rietje) Obers (Helmond, 2016)
- mr. J. (Joris) Geuze (Best, 2017).

Bureau orde van advocaten:

- mw. I.G.M.H. (Inge) Minkenberg - adjunct-secretaris
- mw. mr. K.M. (Karin) de Meij - stafjurist
- mw. mr. A.A.F. (Anita) Land - stafjurist
- mw. E.L.G.M. (Lies) van Etten - hoofd secretariaat
- mw. R. (Roelie) de Poortere - adm. medewerkster / secretaresse
- mw. C. (Cher) Walda - adm. medewerkster / secretaresse.

Binnen de raad hebben de leden bijzondere aandacht voor een aantal portefeuilles:

Strafrecht: mr. J.F.C. (Jan Frederik) Schnitzler

Personeel: mr. J.E. (Jan) Stadig

Financiën: mr. H. (Hugo) Nieuwenhuizen

Stagiaires / Bossche Baliebulletin / communicatie: mr. J.P.C. (Suzanne) van den Bogaard

Opleidingen: mw. mr. A. (Annelies) Overmars

Bestuursrecht / innovatie / gefinancierde rechtsbijstand: mw. mr. M. (Rietje) Obers

Personen- en Familierecht / BOPZ / gefinancierde rechtsbijstand / kleine kantoren: mr. J. (Joris) Geuze.

Van de orde Oost-Brabant zijn lid van het College van Afgevaardigden:

mr. E.A. (Sander) Leeman (Veghel, 2003) - lid

mw. mr. A. (Amke) de Visser ('s-Hertogenbosch, 2012) – lid

mr. J.Th.M. (Joost) Diks (Eindhoven, 2012-2015 plv. lid, 2015) - lid

mr. S.R. (Sander) Baetens (Eindhoven, 2012-2015 plv. lid, 2015) - lid.

Plaatsvervangende leden:

mw. mr. V.P.H.M. (Vera) van Buggenum ('s-Hertogenbosch, 2012) - plv. lid

mw. mr. D.D. (Dagmar) Dielissen-Breukers (Eindhoven, 2015) – plv. lid

mr. H.J. (Dirk) School (Boxtel, 2015) – plv. lid.

De raad wordt bijgestaan door enkele (gemengde) commissies:

Insolventiecommissie

Leden balie: mr. J.E. (Jan) Stadig (q.q.), mr. G.F. (Frank) van den Berg, mr. P.R. (Ruud) Dekker, mr. D.P. (Daan) Schalken, mw. mr. S. (Suzan) Winkels-Koerselman, mr. M.J. (Maarten) Blommaert.

Strafrechtcommissie

Leden balie: mr. J.F.C. (Jan-Frederik) Schnitzler (q.q.), mr. B.G.M. (Bart) Frencken, mr. J. (Jules) van Wijk.

Deelnemers jaarlijks overleg Strafrechtsector gerechtshof

mr. J.F.C. (Jan-Frederik) Schnitzler (q.q.), mr. P.C. (Paul) Saris.

Commissie Personen- en Familierecht rechtbank

Leden balie: mr. J. (Joris) Geuze (q.q.), mr. M.H.A.J. (Marc) Slaats (jeugdzaken), mw. mr. G.J. (Geertje) de Jong, mw. mr. G.V. (Geeske) van Campen

Commissie Personen- en Familierecht Hof

mr. J. (Joris) Geuze (q.q.), mw. mr. B.A.H.M. (Bregje) Boelens.

Commissie BOPZ

Leden balie: mr. J. (Joris) Geuze (q.q.), mr. C.W.M. (Coen) Verberne (Eindhoven), mr. J.B.M. (Ben) Vaessen (Helmond) en mr. L.H.M. (Louis) Zonnenberg ('s-Hertogenbosch).

Commissie Civiel Recht rechtbank

Leden balie: mr. H. (Hugo) Nieuwenhuizen (q.q.), mr. P.C.A. (Peter) van Baaren, mw. mr. J.E. (Annelies) Jansen, mw. mr. N.J. (Nina) Meuwese.

Deelnemers jaarlijks overleg handelssector gerechtshof

mr. H. (Hugo) Nieuwenhuizen (q.q.), mr. E. (Evert) Jansberg (tot 15 mei 2017), mr. A.C. (Arnoud) van Campen (vanaf 15 mei 2017)

Commissie Bestuursrecht

Leden balie: mw. mr. M. (Rietje) Obers (q.q.), mr. P. (Pierre) van den Hoogen, mr. A.G. (Ad) Kerkhof, mr. J.L. (Jan) Stoop, mw. mr. J.C.W. van Eekeren (vanaf 6 april 2017)

Commissie Gefinancierde Rechtsbijstand

Leden balie: mw. mr. M. (Rietje) Obers (q.q.), mr. J. (Joris) Geuze, mr. P.L.M. (Paul) Stieger, mw. mr. R.P. (Riëtta) van Empel-Bouman, mr. B.W.M. (Bart) Toemen, mr. F.A.J. (Frank) van Rijthoven, mr. P.Th. (Peter) van Alkemade.

Kascommissie

mr. R.A.M.L. (Reinoud) van Oeijen, mr. M.H.C.G. (Maurice) Winkels, mr. B.A.P. (Bob) Sijben.

Bestuur Stichting Fonds Bossche Orde

mr. J.E. (Jan) Stadig (q.q.), mr. L.G.R.M. (Léon) Spronken, mw. mr. B. (Barbara) du Fossé.

BETREURENSWAARDIG

Oud-deken mr. H.H.M. (Henk) van Dijk is overleden op 4 juli 2017.

Mr. J. (Hans) de Vries is overleden op 27 december 2017.

Dekenverslag
01-01-2017 t/m 31-12-2017
van
deken mr. Jan Frederik Schnitzler

Geachte collegae en confrères, amici en amicae,

Het onderhavige jaarverslag van mij als deken betreft een overzicht van mijn activiteiten over het jaar 2017. Op een andere plek in het jaarverslag treft u de cijfermatige informatie aan met betrekking tot de activiteiten die ik als deken in 2017 heb verricht. Op deze plaats volsta ik graag met verwijzing naar dat cijfermatige overzicht.

Onderstaand zal ik na een korte Inleiding (I) ingaan op een drietal hoofdaspecten van mijn werkzaamheden, te weten het Toezicht (II), de Klachtbehandeling (III) en Overige activiteiten (IV).

I. Inleiding

In vorige jaarverslagen begon ik ermee steeds op te merken dat de op 1 januari 2015 in werking getreden Wet Toezicht en Positie Advocatuur (de Advocatenwet) en de landelijke Verordening op de advocatuur (Voda) meer toezichtinstrumenten bieden, die de deken meer bevoegdheden geven. Meer in het bijzonder geldt dat de bepalingen uit hoofdstuk 5 van de Algemene Wet Bestuursrecht op de werkzaamheden van de deken als toezichthouder van toepassing zijn.

Nu de "nieuwe" Advocatenwet inmiddels ruim drie jaar in werking is en de evaluatie ervan uiterlijk eind 2019 zal plaatsvinden zal ik er vanaf heden vanaf zien om in mijn Jaarverslag steeds op te nemen dat de werkzaamheden onder de "nieuwe" Advocatenwet als gevolg van de uitbreiding van het takenpakket in aanmerkelijke mate geïntensiveerd zijn. Dat mag inmiddels bekend worden verondersteld.

Het goed uitvoeren van toezicht kost tijd en dat betekent dat met de overige werkzaamheden die het dekenaat met zich brengt, het dekenaat toch wel een dagtaak is geworden.

Naast de specifieke toezichthoudende taken houdt de deken zich uiteraard ook nog bezig met de klachtbehandeling en met tal van overige werkzaamheden, die hieronder in het kort besproken zullen worden.

II. Toezicht

Het toezicht in de huidige Advocatenwet is geregeld in artikel 45a. In lid 1 wordt bepaald dat de deken van de orde in het arrondissement belast is met het toezicht op de naleving - door advocaten die kantoor houden in dat arrondissement - van het bepaalde bij of krachtens de Advocatenwet met inbegrip van toezicht op de zorg die zij als advocaten behoren te betrachten ten opzichte van degene wiens belangen zij als zodanig behartigen of behoren te behartigen, inbreuken op verordeningen van de Nederlandse orde van advocaten en enig handelen of nalaten wat een behoorlijk advocaat niet betaamt. Krachtens lid 2 is de deken ook nog belast met het toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens de Wet ter voorkoming van Witwassen en Financiering van Terrorisme.

De deken is dus wettelijk toezichthouder, waarvan de definitie terug te vinden is in artikel 5:11 van de Algemene Wet Bestuursrecht: de toezichthouder is een persoon, bij of krachtens wettelijk voorschrift, belast met het houden van toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens enig wettelijk voorschrift.

Door titel 5.2 van de Algemene Wet Bestuursrecht wordt een aantal bevoegdheden verleend aan toezichthouders. Voorts geeft titel 5.2 regels over de wijze waarop toezichthouders hun taken dienen te vervullen.

Het meest in het oog springende handhavingsinstrumentarium wordt gevormd door de bestuurlijke boete en de last onder dwangsom. Deze bevoegdheden staan naast de mogelijkheden om langs tuchtrechtelijke weg onregelmatigheden aan te pakken. Wanneer ik als deken onregelmatigheden constateer, zal ik over het algemeen - rekening houdend met het beginsel van hoor en wederhoor - een (norm-overdragend) gesprek met de betreffende advocaat voeren.

Indien er vervolgens noodzaak bestaat om verder door te pakken, zal dat gebeuren langs hetzij bestuursrechtelijke, hetzij tuchtrechtelijke weg. Het bestuursrechtelijke instrumentarium kan met name worden ingezet bij zogenaamde "zwart-wit"-overtredingen. Het gaat dan met name om gevallen waarbij een advocaat iets had behoren te doen conform de regelgeving, maar dit heeft nagelaten. Een dergelijke overtreding is over het algemeen redelijk simpel vast te stellen. Bij de tuchtrechtelijke aanpak zal het eerder gaan over kwesties die het gedrag van advocaten betreffen.

In een groot aantal gevallen zal ook volstaan kunnen worden met het voeren van een norm-overdragend gesprek.

De afgelopen drie jaren hebben geleerd dat de dekens in den lande met een grote mate van terughoudendheid gebruik maken van het toepassen van de bestuursrechtelijke instrumenten. Ook ikzelf beschouw het tot mijn beschikking hebben van deze bestuursrechtelijke instrumenten vooral en in de eerste plaats als preventief instrument. Een goede communicatie is in dit verband een belangrijk vereiste.

In de balie Oost-Brabant is steeds helder gecommuniceerd dat de dekens in een groot aantal gevallen bestuursrechtelijke bevoegdheden, zoals neergelegd in de Beleidsregel Bestuursrechtelijke Handhaving Advocatuur Oost-Brabant 2017, kunnen inzetten, maar dat deze bevoegdheden eerst daadwerkelijk worden ingezet wanneer de advocaten (kantoren) na (soms herhaalde) waarschuwing niet voldoen aan de op hen rustende verplichtingen.

Bij het inzetten van de bestuursrechtelijke middelen valt natuurlijk vooral te denken aan de last onder dwangsom, teneinde de betreffende advocaat c.q. het advocatenkantoor alsnog te dwingen aan de bestaande verplichting te voldoen, alvorens eventueel wordt overgegaan tot het opleggen van een bestuurlijke boete. Een last onder dwangsom wordt vooraf gegaan door een voornemen tot oplegging daarvan kenbaar te maken. Te verwachten is dat een advocaat op zichzelf al behoort te weten welke verplichtingen uit de Advocatenwet, de Voda/Roda en de Wwft op hem of haar rusten (dan wel op het kantoor) en die met een dergelijk voornemen wordt geconfronteerd, in het grootste deel van de gevallen alsnog aan de verplichtingen zal voldoen. Voor zover individuele advocaten c.q. kantoren dan alsnog in gebreke blijven, is het een kwestie van duidelijk

communiceren dat de deken de bevoegdheid heeft om de bestuursrechtelijke instrumenten daadwerkelijk in te zetten, indien niet alsnog aan de verplichtingen wordt voldaan.

De afgelopen jaren, en ook in 2017, is gebleken dat door het veelvuldig wijzen op de mogelijke inzet van deze bestuursrechtelijke instrumenten, overtredingen kunnen worden voorkomen. Primair gaat het om bewustwording: advocaten(kantoren) dienen te weten welke verplichtingen voor hen gelden. Bewustwording dient ertoe te leiden dat advocaten zich aan de regels houden. Indien dat in voorkomende gevallen toch niet gebeurt, wordt gewezen op consequenties daarvan, met name dat langs bestuursrechtelijke dan wel tuchtrechtelijke weg kan worden ingegrepen. In de praktijk blijkt dat de advocaten na waarschuwing doorgaans alsnog aan hun verplichtingen voldoen.

Al met al kan worden gesteld dat het beschikken over het bestuursrechtelijke instrumentarium en een transparante communicatie daarvan naar de balie toe, ertoe leidt dat veel problemen worden voorkomen. In die zin gaat van het bestuursrechtelijke instrumentarium (in het bijzonder de last onder dwangsom) bij zwart-wit overtredingen een meer preventieve werking uit. De bevoegdheid kan worden gehanteerd teneinde de advocaat die in overtreding is alsnog te dwingen om te handelen conform de regelgeving. In die zin gaat van de bestuursrechtelijke middelen een grotere preventieve werking uit dan van de tuchtrechtelijke middelen, waarbij meestal achteraf wordt ingegrepen, namelijk nadat de onbetamelijke gedraging heeft plaatsgevonden en niet meer gerepareerd kan worden.

Bij het houden van toezicht maakt de deken gebruik van verschillende instrumenten. Aan deze instrumenten liggen toezichtsbevoegdheden van de deken ten grondslag. Afhankelijk van de onderzoeksmethode en de aard of aanleiding van de toezichtuitoefening bepaalt de deken welk instrument hij hanteert, waarbij de deken een ruime mate van beleidsvrijheid heeft, maar uiteraard wel aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur gebonden is.

De belangrijkste toezichtinstrumenten zijn: de ONK (Opgave Nieuw Kantoor), de CCV (de Centrale Controle Verordeningen), het kantoorbezoek en het dekenonderzoek.

Bij het hanteren van het toezicht maakt de deken in het algemeen gebruik van een aantal onderzoeksmethoden: er kan sprake zijn van proactief onderzoek, van reactief onderzoek, van thematisch onderzoek, van risico-gestuurd onderzoek, van financieel onderzoek en van hercontrole. Bij proactief onderzoek controleert de deken, teneinde zicht te houden op de naleving van wetten en regelgeving, op gestandaardiseerde wijze de naleving van een aantal normen. Dat gebeurt onder meer via de jaarlijkse CCV-uitvraag.

Tevens bezoekt de deken in samenwerking met zijn Raad en stafmedewerkers van het bureau jaarlijks minimaal 10% van alle kantoren in het arrondissement. In 2017 werden om die reden 42 kantoren bezocht, welke kantoren voor een aanzienlijk deel "at random" worden geselecteerd.

Bij reactief onderzoek reageert de deken naar aanleiding van een incident, een melding of een signaal. De deken zal in een dergelijk geval een onderzoek instellen.

In 2017 heeft dat geleid tot het indienen van 5 dekenbezwaren, naar aanleiding van signalen die uit de hierboven genoemde toezichtinstrumenten naar voren waren gekomen.

Bij thematisch onderzoek gaat het om het verkrijgen van inzicht in de wijze waarop een bepaalde groep advocaten de geldende regelgeving naleeft. Het onderzoek richt zich op een thema.

Bij risico-gestuurd toezicht wordt de toezichtcapaciteit primair ingezet bij advocaten en/of kantoren die een relatief groot risico zouden kunnen vormen voor overtreding van de regelgeving. De deken gaat hierbij selectief te werk om op die manier de beschikbare capaciteit en middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten. In dit verband zijn en worden

risico's geïdentificeerd die de deken helpen bij het inrichten van zijn toezichtuitoefening. De dekens baseren hun beleid mede op de geïdentificeerde risico's, onder meer bij het bepalen van prioriteiten en ter versterking van risico-gestuurd toezicht.

In beginsel vormen risico's het uitgangspunt voor het uitoefenen van toezicht door de deken. In 2017 is het risico-gestuurde toezicht verder ontwikkeld. Zo heeft een werkgroep een overzicht gemaakt van het risico-gestuurd toezicht zoals dat begin 2017 al functioneerde, terwijl voorts de richting voor de toekomst werd beschreven.

Het financieel onderzoek is een belangrijk onderdeel van het toezicht van de deken. In het heiberaad in februari 2017 hebben de dekens afgesproken dat de Unit Financieel Toezicht Advocatuur (unit FTA) zogenaamde desk researches uitvoert in alle gevallen van reguliere kantoorbezoeken. Daarnaast werden individuele onderzoeken gedaan bij advocaten waar specifiek de financiële soliditeit een aandachtspunt was, alsmede bij individuele onderzoeken bij advocaten met andere financiële componenten als aandachtspunt.

In een drietal arrondissementen heeft in 2017 ook de uitvraag van financiële kengetallen na 1 juli plaatsgevonden. In het kader van deze pilot werden voor de dekens de financiële kengetallen van alle advocatenkantoren in het arrondissement geanalyseerd. De pilot liep in de arrondissementen Zeeland-West-Brabant, Noord-Nederland en Noord-Holland. In de Jaarvergadering van 2017 heb ik aangekondigd dat Oost-Brabant zich in de loop van het jaar bij de pilot zou aansluiten. Daar is uiteindelijk vanaf gezien omdat de resultaten van de pilot nog moesten worden geëvalueerd en het efficiënter was om eerst de uitkomst van die evaluatie af te wachten. Dat heeft ertoe geleid dat het uitvragen van de financiële kengetallen aan alle kantoren over het jaar 2017 is uitgebleven, maar dat in Oost-Brabant in het laatste jaar van de pilot (2018) zich daarbij zal aansluiten.

De her-controle is tot slot bedoeld om te controleren of de overtreding tijdig en op juiste wijze is beëindigd.

In het jaar 2017 zijn in het dekenberaad een viertal speerpunten benoemd. Het betreft onderwerpen waaraan in het afgelopen jaar extra aandacht is gegeven. Die speerpunten over 2017 betroffen (de meldplicht) Wwft, de kwaliteitsbevordering, stagiaire-ondernemers en privacy en gegevensbeveiliging

Ons arrondissement telt een kleine 1.200 advocaten, terwijl het toezicht moet worden uitgeoefend door een beperkte groep personen. Het is dan ook logisch dat het toezicht zich op die gebieden concentreert, waar de kans het grootst is dat er iets mis gaat en de impact daarvan het grootst is.

In die zin wordt in de praktijk reeds risico-gestuurd toezicht toegepast. Het afgelopen jaar hebben de dekens in het dekenberaad gewerkt aan een theoretische onderbouwing van het risico-gestuurde toezicht zoals dat in praktijk reeds werd uitgevoerd. Door omstandigheden is dat model uiteindelijk in 2017 (nog) niet tot stand gekomen.

Begin 2018 zal het model evenwel gereed zijn. Het model zal uiteraard aan het College van Toezicht ter goedkeuring worden voorgelegd.

Hierboven gaf ik reeds aan dat bewustwording van bepaalde regelgeving een groot goed is.

Omdat witwassen een maatschappelijk onaanvaardbare activiteit is, hebben de dekens voor dit onderwerp, ook in 2017, veel aandacht gehad. Ik acht het van groot belang dat advocaten op de hoogte zijn van het bestaan van de Wwft, ook al zal voor veel advocaten gelden dat zij niet met de Wwft in aanraking komen (omdat zij veelvuldig procederen en de Wwft niet van toepassing is in geval van procedures), dan wel omdat zij geen werkzaamheden verrichten die onder de Wwft vallen.

Waar het echter om gaat, is dat advocaten zich er van bewust moeten zijn dat dienstverlening van kleur kan verschieten en dat betekent dat de Wwft in een bepaalde situatie (nog) niet van toepassing is, maar in verband met verschuiving van de advisering plotseling wel van toepassing kan worden.

Het is van belang dat advocaten zich dit realiseren en dus op de mogelijke toepassing van de Wwft alert zijn en vervolgens over protocollen beschikken, en op de juiste wijze daarmee omgaan. Om die reden hecht onze orde eraan om jaarlijks in ieder geval ten minste één keer een cursus te organiseren waarbij het onderwerp Wwft aan de orde wordt gesteld. Dit jaar vond de door de balie Oost-Brabant georganiseerde Wwft-cursus in Eindhoven plaats in de maand juni 2017.

In het algemeen merk ik ten aanzien van repressief toezicht nog op dat op alle signalen door mij als deken wordt gereageerd. Ik voer vanzelfsprekend periodiek overleg met de President van de Rechtbank, met de Hoofdofficier van Justitie en met het presidium van het Gerechtshof, maar ook bijvoorbeeld met de Raad voor Rechtsbijstand. Daarnaast vindt overleg plaats op commissie-niveau bij de rechtbanken, waarbij sectie-gewijs overleg plaatsvindt tussen de sectorvoorzitters en de advocatuur. In de commissie Strafrecht bij de rechtbank en het Hof gaat het vanzelfsprekend om een overleg waarbij de sectorvoorzitters van rechtbank en Hof, vertegenwoordigers van het Openbaar Ministerie en de balie vertegenwoordigd zijn.

Signalen over niet goed functionerende individuele advocaten worden op deze niveaus uitgewisseld en gedeeld met de deken. In alle gevallen wordt door mij op grond van ontvangen signalen onderzoek ingesteld en dat – alsmede de resultaten van het onderzoek – wordt uiteraard gedeeld met de persoon/ instanties waar de signalen van afkomstig waren. Geen enkel signaal blijft liggen, minimaal wordt een zogenaamd norm overdragend gesprek gevoerd met de betreffende advocaat. Aan de hand van het verloop van dat gesprek, maar ook aan de hand van de aard en ernst van de overtreding, bepaal ik dan of met zo'n gesprek kan worden volstaan, dan wel dat verder tuchtrechtelijk c.q. bestuursrechtelijk moet worden ingegrepen. Tuchtrechtelijke antecedenten kunnen daarbij een relevante rol spelen, alsook de (oprecht) getoonde mate van inzicht in het laakbare gedrag van de betreffende advocaat. Wanneer ik zelf de overtuiging heb dat met een norm-overdragend gesprek kan worden volstaan, zal de gang naar de bestuursrechter of de tuchtrechter niet worden gemaakt. Als dat inzicht echter ontbreekt, dan wel wanneer de aard c.q. ernst van de overtreding zich er niet toe leent om op deze wijze af te doen, zal de gang naar de bestuurs- c.q. tuchtrechter worden gemaakt. Duidelijk is dat er altijd maatwerk wordt geleverd.

Ik hecht er op deze plaats aan op te merken dat de hoeveelheid werkzaamheden in het bureau van de orde en voor de deken sinds de inwerkingtreding van de huidige Advocatenwet per 1 januari 2015 enorm is toegenomen. Er komen steeds meer taken op mij en op het bureau af, zodat een goede organisatie absoluut noodzakelijk is om al die werkzaamheden in goede banen te leiden. Alleen al het afleggen van de 42 kantoorbezoeken kost enorm veel tijd. Kantoorbezoeken moeten worden voorbereid (voorbereiding is het halve werk en die voorbereiding wordt zeer uitgebreid gedaan), vervolgens moeten de bezoeken worden afgelegd, waarna vervolgens daarvan verslag wordt gedaan en uiteraard erop moet worden toegezien dat de verbeterpunten worden opgevolgd. Zoals gezegd, werden in 2017 in verschillende combinaties door leden uit de Raad van de orde maar liefst 42 kantoorbezoeken afgelegd, waarvan een groot deel door ondergetekende voor zijn rekening werd genomen, samen met de adjunct-secretaris, dan wel met de secretaris van de raad van de orde. Ook de stafjuristen werden in 2017 met regelmaat ingezet bij (de voorbereiding van) de kantoorbezoeken.

Wij zien in Oost-Brabant overigens een toename van het aantal kantoren, deels als gevolg van de afsplitsing van bestaande kantoren. Per 1 januari 2016 telde de balie 366 kantoren (bron: Jaarverslag NOvA) en per 1 januari 2017 391 kantoren (bron: Jaarverslag NOvA).

Met de toename van het aantal kantoren moeten in absolute zin ook steeds meer kantoorbezoeken worden afgelegd.

De verwachting is dat deze trend zich zal voortzetten en dat in 2018 weer sprake zal zijn van nog weer meer kantoren en derhalve ook weer meer af te leggen kantoorbezoeken.

III. Klachtbehandeling

In het kalenderjaar 2017 kwamen 175 klachten op het bureau binnen. Dat aantal is uit te splitsen over 164 klachten over advocaten van onze balie en 11 klachten over andere dekens / leden raad van de orde van andere balies. Ook hier geldt dat voor de cijfermatige onderbouwing en de uitsplitsing naar aard van de zaken verwezen wordt naar het Jaarverslag.

De beide stafjuristen (Karin de Meij en Anita Land) zijn in eerste instantie verantwoordelijk voor een goed verloop van de behandeling van de klachten.

In het ressort 's-Hertogenbosch is met de Raad van Discipline de afspraak gemaakt dat de dekens in alle gevallen een dekenstandpunt innemen naar aanleiding van een ingediende klacht. Dat gebeurt derhalve ook indien klagers uitdrukkelijk vragen om een klacht na instructie direct door te sturen naar de Raad van Discipline. Wij doen dat niet, om de simpele reden dat de Raad van Discipline het dossier in dat geval retourneert. Dat betekent dat in het arrondissement Oost-Brabant onderzoek wordt ingesteld naar aanleiding van de ingediende klacht. Procedureel betekent dit dat de beklagde advocaat de gelegenheid krijgt om op de klacht te antwoorden, waarna in bijna alle gevallen repliek en dupliek wordt toegestaan. De klachten worden bij binnenkomst door de stafjuristen samengevat en die samenvatting moet door de klager worden geaccordeerd. Dat heeft het grote voordeel dat in ieder geval duidelijkheid bestaat omtrent waarover precies wordt geklaagd. Indien de klacht niet volledig is, c.q. niet voldoende onderbouwd zal altijd om nadere informatie worden gevraagd. Dat geldt ook indien het antwoord van de beklagde advocaat daartoe aanleiding geeft.

In alle gevallen die daarvoor in aanmerking komen, zal bekeken worden of de klacht via bemiddeling kan worden opgelost. Daartoe hebben de stafjuristen veelvuldig overleg met ondergetekende.

Uiteindelijk wordt elke klacht voorzien van een dekenstandpunt. Die standpunten worden hetzij door mijzelf, hetzij door de stafjuristen opgesteld. In het laatste geval geldt overigens dat er geen dekenstandpunt wordt verzonden, zonder dat dat met ondergetekende is gesproken en dat dat dit dekenstandpunt de instemming heeft van ondergetekende.

De verdeling van de dossiers voor het maken van een dekenstandpunt is in zekere zin willekeurig. De stafjuristen stellen een concept-dekenstandpunt op in het dossier dat het eerst aan de beurt is. Ondergetekende maakt in ieder geval de dekenstandpunten in de klachtdossiers die ingewikkelder zijn, dan wel gevoeliger liggen.

In het afgelopen jaar werd 13% procent van de klachtdossiers uit het ordejaar 2017 op verzoek van de klagers doorgestuurd naar de Raad van Discipline. Die 13% behelzen 22 doorzendingen.

Daarnaast werden in 2017 nog 32 klachtdossiers uit het ordejaar 2016 en 1 klachtdossier uit het ordejaar 2015 aan de Raad van Discipline verzonden.

Waar nodig ben ik als deken uiteraard verschenen bij zittingen van de tuchtrechter, zowel bij de Raad van Discipline als ook bij het Hof van Discipline (in dat laatste geval valt te denken aan appel tegen beslissingen van de Raad van Discipline naar aanleiding van een ingediend dekenbezwaar.

In 2017 werden 5 dekenbezwaren ingediend.

Tevens werden diverse beslissingen op basis van artikel 13 Advocatenwet (aanwijzing advocaat) genomen.

Eén gang naar het Hof van Discipline werd gemaakt in verband met een beslissing van de raad van de orde houdende weigering om een beëdigingsverzoek in behandeling te nemen. Betrokkene deed tegen die beslissing beklag bij het Hof van Discipline; bij het opstellen van dit Jaarverslag duren de procedure en tussenuitspraak nog voort.

IV Overige activiteiten

De functie van deken is naast die van toezichthouder ook die van vraagbaak. In het Jaarverslag kunt u lezen hoe vaak ik dekenadvies heb gegeven met betrekking tot diverse op de Gedragsregels gebaseerde, dan wel andersoortige vraagstellingen, zoals met betrekking tot het overleggen van confraternele correspondentie, het aanvragen van het faillissement van de eigen cliënt, conservatoire maatregelen, het verkrijgen van andere zekerheid, tegenstrijdige belangen etc. etc.

Ook benaderen advocaten mij wanneer zij zich voor morele dilemma's gesteld zien. Ik wil benadrukken dat advocaten dit zeker ook moeten blijven doen.

Zoals ik hierboven eveneens reeds aangaf, vindt er op periodieke basis overleg plaats met diverse personen en instellingen. Ik memoreerde reeds het periodieke overleg met de President van het rechtbank, dat in beginsel iedere zes tot acht weken plaatsvindt.

Het overleg kon in de periode oktober tot en met half december niet plaatsvinden, wegens verblijf van de President van de rechtbank in de Verenigde Staten. Zij deed daar in opdracht van de Raad voor de Rechtspraak onderzoek op het gebied van artificial intelligence. Uiteraard is de afspraak gemaakt dat zo nodig met het andere gerechtelijk lid van het gerechtsbestuur overleg kon plaatsvinden indien wenselijk. Tot dergelijk overleg bestond echter geen aanleiding.

Overigens geldt in Oost-Brabant dat de lijnen kort zijn. Indien noodzakelijk weten wij elkaar per mail of telefonisch te vinden. Eventuele problemen die gepaard gaan met spoed kunnen te allen tijde en snel worden besproken.

Vast onderwerp van de agenda bij de bespreking met de President is het functioneren van advocaten en rechters. Signalen over advocaten worden door de President met mij gedeeld.

Een soortgelijk contact bestaat ook met de Hoofdofficier van Justitie. Ook hier geldt dat een vast onderdeel van de agenda is "signalen over niet functionerende advocaten". Er wordt in het voorkomende geval door mij op dezelfde wijze gereageerd als op signalen die ik van de rechtbank ontvang. Signalen van de zijde van de Hoofdofficier worden opgepakt en leiden altijd tot onderzoek.

Met het Openbaar Ministerie is in het afgelopen jaar ook nog gesproken over een betere regeling omtrent de verhoorbijstand aan minderjarige verdachten. De afspraak is gemaakt dat advocaten in het kader van jeugdpiket langer dan tot 20.00 uur de dag van de dienst beschikbaar zijn om meldingen te bespreken en zo nodig cliënten te bezoeken, met als doel te voorkomen dat minderjarigen onnodig een nacht in een politiecel moeten doorbrengen.

Ook ten aanzien van verhoorbijstand aan verdachten die niet zijn aangehouden (de zogenaamde ontboden verdachten) is met het Openbaar Ministerie een afspraak gemaakt, inhoudende dat de gegevens van die betreffende personen worden gedeeld met de dienstdoende piketadvocaat.

In één van de nieuwsbrieven aan de balie is melding gemaakt omtrent de werkwijze melding van bedreiging door advocaten bij de deken. Het is een enkele maal voorgekomen dat advocaten mij hebben benaderd in verband met het feit dat zij door personen werden bedreigd. Ik heb hen stevast gewezen op het betreffende protocol, dat overigens inhoudt dat de Hoofdofficier wordt geïnformeerd bij een serieuze bedreiging.

De eis wordt gesteld dat een duidelijke schets van de betreffende casus wordt gemaakt en dat de advocaat in kwestie bereid is om aangifte te doen.

De contacten met de President en de Hoofdofficier kunnen worden bestempeld als zeer prettig en informeel en uiteraard zakelijk als dat nodig is. Al sinds enige tijd neem ik deel aan het zogenaamde Arrondissementaal Justitieel Beraad (AJB). Dit beraad is een op initiatief van het Openbaar Ministerie in het leven geroepen overleg tussen het Openbaar Ministerie en zijn ketenpartners. Daarbij schuiven o.a. burgemeesters, directeuren van PI's, functionarissen van de Politie, de Reclassering, Jeugdzorg etc. aan. De vergaderingen van het AJB vinden vier keer per jaar plaats.

Naast overleg met de bovengenoemde instanties is er één keer per jaar overleg met de Raad voor Rechtsbijstand, terwijl ook met de Raad voor Rechtsbijstand diverse malen tussen de bedrijven door over specifieke dossiers contact heeft plaatsgevonden. Ook de contacten met de Raad voor de Rechtsbijstand worden als uiterst nuttig ervaren.

In juli 2017 vond ook overleg plaats met het presidium van het Gerechtshof en de Hoofdadvocaat-Generaal. Dit overleg wordt gevoerd samen met de andere zuidelijke dekens. Voor de contacten tussen ondergetekende en de president van het Gerechtshof geldt ook dat we elkaar weten te vinden wanneer er signalen zijn over advocaten. De lijnen zijn kort en het is verder praktisch dat het bureau van de orde van advocaten in de directe nabijheid van het Paleis van Justitie is gevestigd. Tijdens dat overleg worden in het bijzonder organisatorische aspecten besproken.

In februari 2017 woonde ik daarnaast samen met mijn collega-dekens uit Limburg en Zeeland-West-Brabant de Jaarvergadering van de Raad van Discipline in Oisterwijk bij. Voorafgaand aan de vergadering voerden de dekens het traditionele overleg met de voorzitter en ondervoorzitters van de Raad. Wij woonden de huishoudelijke vergadering als gast bij en waren aanwezig bij de lezing door een vertegenwoordiger van de Gemeente Oisterwijk, alsmede bij de bijdrage van mevrouw mr. M. Verburgh, stafjurist verbonden aan de Stichting Ondersteuning Tucht recht Advocatuur (SOTA). Nadien waren wij aanwezig bij de aansluitende borrel en diner.

Op 31 oktober 2017 nam ik samen met diverse collega-dekens, onder leiding van mw. J.G. Vegter, Directeur-Generaal Rechtspleging en Rechtshandhaving Ministerie van Veiligheid en Justitie, deel aan de strategische dialoogtafel over de toekomst van de advocatuur.

Maandelijks zit ik vanzelfsprekend als deken de vergaderingen van de raad van de orde voor. Eén keer per jaar vergadert de raad tijdens de Beleidsdagen in het buitenland. Tijdens die beleidsdagen worden onderwerpen besproken waarvoor op de reguliere vergadering onvoldoende tijd is om die goed en diepgaand te bespreken. Daarnaast leveren deze Beleidsdagen een belangrijke bijdrage aan de onderlinge cohesie. Om die reden is ook gekozen om de beleidsdagen in het buitenland te doen plaatsvinden. In de periode 4 tot en met 8 april verbleven wij in Griekenland (Athene). In oktober werd voorts nog een extra Beleidsdag in Antwerpen belegd. Deze werd gecombineerd met de reguliere oktobervergadering.

Ik neem uiteraard maandelijks deel aan het dekenberaad te Utrecht, alsmede aan de jaarlijkse heidag die tot en met vorig jaar traditioneel plaatsvond op Landgoed Groot Warnsborn te Arnhem. Het dekenberaad wordt door mij als buitengewoon nuttig ervaren. In het dekenberaad komen vele zaken aan de orde. Met name wordt getracht om geharmoniseerd beleid te ontwikkelen, maar tevens biedt het dekenberaad een podium waarop de dekens onderling ervaringen kunnen uitwisselen en elkaar vragen kunnen stellen over onderwerpen die hen bezig houden. Bij de reguliere vergaderingen – te Utrecht – zijn ook de landelijk deken en de algemeen secretaris van de NOvA aanwezig, alsmede functionarissen van de afdeling toezicht van de NOvA. Een enkele keer per jaar komen de dekens ook nog alleen met elkaar bijeen, tegenwoordig vaak voorafgaand aan de reguliere vergaderingen in Utrecht. In dat kleinere verband worden dan kwesties besproken die de dekens alleen met elkaar wensen te bespreken. Dat heeft voor een deel

te maken met de aanwezigheid van de landelijk deken bij de reguliere vergadering; de landelijk deken is tevens voorzitter van het College van Toezicht. Het is praktisch om die onderwerpen tevoren en dus buiten aanwezigheid van de algemeen deken in zijn hoedanigheid van voorzitter van het College van Toezicht te bespreken. Dit voorkomt dat bij bespreking in de reguliere vergadering de landelijk deken telkens de vergaderruimte moet verlaten. Ook die bijeenkomsten worden als zeer waardevol ervaren.

Binnen de raad van de orde vervul ik naast de functie van deken die van portefeuillehouder strafrecht. In die laatste hoedanigheid neem ik periodiek deel aan het overleg van de commissie strafrecht bij de rechtbank en de commissie strafrecht bij het Gerechtshof. Aan deze commissies wordt deelgenomen door leden van de zittende magistratuur en Openbaar Ministerie en de advocatuur. Er wordt in beginsel niet over individuele zaken gesproken, maar over algemene kwesties, met name van organisatorische aard.

Op 12 januari 2017 vond de druk bezochte nieuwjaarsreceptie plaats in Grand Café Plein 4 te Eindhoven. Op uitdrukkelijk verzoek van de Balie vond ook op 14 september 2017 de zogenaamde nazomerborrel plaats.

Eens per kwartaal zit ik bij de zogenaamde Kick Off-redactievergadering van ons Bossche Baliebulletin. Vier keer per jaar schrijf ik voor het Bossche Baliebulletin het niet-redactionele dekenale voorwoord.

Op grond van de Advocatenwet maakt de deken geen deel uit van het college van afgevaardigden. Wel schuif ik eens per kwartaal samen met de adjunct-secretaris aan bij het vooroverleg van de fractie 's-Hertogenbosch van het college in de vorm van een werkontbijt. Alle vergaderstukken van de collegevergadering van de week daarop worden dan besproken. Dat overleg is buitengewoon nuttig. Wij kunnen elkaar over en weer op de hoogte brengen van actuele zaken. Uiteraard wordt ook gesproken over standpunten die de Bossche fractie inneemt met betrekking tot diverse tijdens de vergadering van het college te bespreken onderwerpen.

Daarnaast vindt ook periodiek overleg met het bestuur van de Jonge Balie plaats en werd de algemene ledenvergadering van de Jonge Balie in april bijgewoond. In verband met de jaarlijks te organiseren strafpleitwedstrijden (inmiddels omgedoopt tot Oost-Brabantse Pleitwedstrijden-OBPW) vond gedurende het jaar overleg plaats met (de voorzitter van) de commissie OBPW. Vanuit het dekenberaad worden ook diverse bijeenkomsten belegd. Zo werd er ten behoeve van de leden van de raden van de orde en de bureaus een themadag over de Wwft en kwaliteitsbevordering georganiseerd, zijn de dekens uitgenodigd op een themabijeenkomst over verschoningsrecht (van de zijde van het landelijk parket en functioneel parket) etc.

Het College van Toezicht bezocht het bureau van de orde op 13 juli 2017, in de personen van de mrs. Van Tongeren en Van Esch. Een dergelijk bezoek vergt de nodige voorbereiding, omdat het College vele vragen stelt en het College ook geïnteresseerd is in het reilen en zeilen binnen ons arrondissement. Tevens worden daarbij ook vergelijkingen met andere arrondissementen gemaakt en besproken.

Het dekenaat heeft tot slot ook diverse ceremoniële aspecten. Ik sprak op 4 beëdigingszittingen voor stagiaires en herintreders in 2017 en eveneens werden op 4 data stageverklaringen uitgereikt. Met name bij het uitreiken van de stageverklaring wordt op uitdrukkelijk verzoek van de Jonge Balie veel meer persoonlijke aandacht besteed aan de persoon van de stagiaire en de samenwerking met de patroon. Per sessie worden gemiddeld aan zo'n 12 à 13 advocaten stageverklaringen uitgereikt. Deze bijeenkomsten vinden plaats aansluitend aan de vergadering van de raad van de orde.

Ik sprak namens de balie op installatiezittingen voor rechters en/of officieren en voor raadsheren bij respectievelijk de rechtbank en het Gerechtshof. Ik probeer waar mogelijk aandacht te besteden aan de jubilarissen in ons arrondissement door hen op de dag van

het betreffende jubileum te bellen. Door grote drukte lukte dat helaas niet altijd. Tijdens de Jaarvergadering is aan 7 advocaten die 40 jaar advocaat zijn een baret uitgereikt. Aan 26 advocaten die 25 jaar advocaat waren werd een bef, met daarop de naam en het jaar van beëdiging geborduurd, uitgereikt.

Regelmatig verstrekte ik adviezen aan c.q. voer ik overleg met advocaten voor zover dat op basis van de Gedragsregels, dan wel anderszins is vereist of wenselijk wordt gevonden. Ik wijs diverse malen per jaar advocaten aan op basis van artikel 13 van de Advocatenwet en tevens doe ik hetzelfde in verband met de geschillenregeling van rechtsbijstandsverzekeraar ARAG

Daarnaast is sprake van contacten met andere arrondissementen zowel in binnen- als buitenland. Ik bezocht dit jaar de Amsterdamse dekendagen en ik was aanwezig bij het Anwaltsessen van het Kölner Juristenverein. In november 2017 bezocht ik het door de NOvA georganiseerde Gerbrandy-debat.

Het hierboven genoemde overzicht is uiteraard niet uitputtend. Het is ook niet mijn bedoeling om volledig te zijn. Wel hoop ik met dit verslag inzicht te geven in een belangrijk deel van mijn activiteiten.

De balie heeft er simpelweg recht op om te weten waarmee ik mijn dagen gemiddeld genomen vul. Wel kan ik zeggen dat de wijze waarop door mij het dekenaat in Oost-Brabant wordt ingevuld, dat dekenaat een fulltime functie betreft. Ik kom nog slechts zeer sporadisch toe aan mijn eigen praktijk.

De werkzaamheden van het dekenaat kenmerken zich in hoge mate door het ad hoc gehalte. Er gebeuren bijna elke dag onvoorziene dingen, die uiteraard ook weer veel tijd kosten. Maar het zijn van deken blijft een interessante, eervolle en uitdagende functie, die ik ook in 2017 weer met heel veel genoegen heb vervuld.

In het begin van dit verslag schreef ik al dat vanuit het dekenberaad en de NOvA de ogen inmiddels gericht zijn op de naderende evaluatie van de Advocatenwet. Het toezichtmodel en de advocatuur zal worden geëvalueerd en er zal door het Parlement moeten worden bepaald of dat toezichtmodel anno heden op juiste wijze functioneert.

Ik zal niet zeggen dat er geen verbeteringen mogelijk zijn, het is altijd goed om naar verbeteringen te kijken, maar ik ben wel van oordeel dat de dekens hun uiterste best doen om het toezicht op advocaten zo goed mogelijk te laten plaatsvinden. Wij leren met elkaar nog steeds, maar we hebben inmiddels enorme stappen gemaakt.

Ik persoonlijk zou het zeer onwenselijk vinden wanneer aan het huidige toezichtmodel op belangrijke punten wordt gesleuteld. In ieder geval ben ik van oordeel dat een externe toezichthouder buiten de deur moet worden gehouden. Dat hangt samen met en doet recht aan het bijzondere karakter van onze beroepsgroep. Denk hierbij in het bijzonder aan onze geheimhoudingsverplichting.

Wanneer de evaluatie ertoe leidt dat binnen het huidige toezichtstelsel wijzigingen worden aangebracht die de essentie van het systeem van toezicht niet aantasten, dan heb ik daar geen bezwaar tegen.

En de balie dient zich te realiseren dat een totaal ander model van toezicht (met een externe toezichthouder) de balie uiteindelijk veel meer geld gaat kosten dan thans het geval is.

Het was mij wederom een eer om in het afgelopen jaar 2017 uw deken te mogen zijn.

's-Hertogenbosch, 2 maart 2018

mr. Jan Frederik Schnitzler,
deken

**FINANCIËEL VERSLAG
1 JANUARI 2017 T/M 31 DECEMBER 2017**

**mr. Hugo Nieuwenhuizen,
penningmeester**

**FINANCIËEL VERSLAG ORDEJAAR 2017
ORDE VAN ADVOCATEN OOST-BRABANT**

Inleiding / ontwikkelingen boekjaar 2017

Financieel verslag 1 januari 2017 tot en met 31 december 2017

Het boekjaar 2017 is in financiële zin heel behoorlijk conform de begroting verlopen. Het verschil tussen de begroting en de uiteindelijke resultaten was ongeveer € 35.000,--; er was een negatief resultaat begroot van € 6.810,-- en er is een positief resultaat van circa € 28.500,-- gerealiseerd. Dat was te danken aan de betaling van een bijdrage aan de automatiseringskosten door het fonds van de orde, die eerder was toegezegd maar nog niet uitgekeerd, en een iets groter aantal advocaten dan begroot.

Daarnaast waren er uiteraard allerlei posten die een beetje – in positieve of negatieve zin – van de begroting afweken. De portokosten zijn relatief sterk gestegen door een groter aantal klachten dat naar de Raad van Discipline is gezonden; als de nieuwe software écht gaat werken, zal dat digitaal gaan gebeuren, en zal deze post weer afnemen. Het overlijden van onze oud-deken mr. H.H.M. van Dijk heeft tot wat advertentiekosten geleid. Verder zijn er geen écht opvallende afwijkingen.

Een punt van aandacht blijft de bijdrage van de plaatselijke orde voor een nieuw landelijk softwaresysteem; de kosten daarvan belopen in 2017 ongeveer € 42.000,--, maar er wordt in 2018 rekening gehouden met onvoorziene extra kosten. Voorlopig wordt uitgegaan van ongeveer € 10,-- per advocaat, maar dergelijke kosten laten zich moeilijk begroten. Er is voorlopig € 15.000,-- begroot. Omdat het een landelijk project is, hebben we daar betrekkelijk weinig invloed op.

Begroting 2018:

De begroting 2017 en 2018 en de realisatie over 2015, 2016 en 2017 zijn hierna opgenomen.

		Realisatie	Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie	Begroting
	Omschrijving	2015	2016	2016	2017	2017	2018
4010	Bruto lonen	-205.339	-215.000	-225.827	-239.000	-242.351	-245.000
4036	Mutatie reservering vakantiegeld	1.517	-1.500	-3.310	-500	248	-1.000
4037	Mutatie reservering vakantiedagen	-8.149	0	2.285	1.000	-1.849	
4045	Sociale lasten	-34.295	-38.000	-38.920	-39.000	-40.602	-41.500
4050	Pensioenlasten	-13.891	-14.500	-15.668	-17.000	-17.131	-18.500
4052	WGA Verzekering	-757	-800	-1.090	-1.000	-1.312	-1.500
4070	Reiskostenvergoedingen	-11.257	-14.000	-14.567	-15.500	-13.620	-15.000
4074	Kostenvergoedingen / eigen bijdrage personeel	1.219	1.250	984	0	0	
4077	WKR	-450	-1.000	-498	-500	-1.295	-1.500
4080	Geschenken personeel	-868	-750	-957	-750		
4082	Kantinekosten	-602	-500	-590	-600	-414	-500
4086	Opleidingskosten	-5.441	0	0	0		
4087	Arbodienst	-966	-1.000	-391	-500	-1.375	-1.375
4090	Diverse personeelskosten	7	0	-1.046	-500	-3.907	-500
4099	Personeelskosten	-279.271	-285.800	-299.595	-313.850	-323.608	-326.375
4100	Huur onroerende zaak	-680	-700	-684	-700	-685	-685
4111	Onroerende zaakbelasting	-672	-750	-1.762	-1.800	-1.243	-1.500
4118	Overige lasten onroerende zaak	-1.449	-1.500	-1.331	-1.400	-1.604	-1.800
4120	Onderhoud onroerende zaak	-1.152	-1.000	-570	-500	-546	-750
4125	Gas, water en electra	-2.751	-3.000	-3.182	-3.200	-2.800	-3.000
4130	Schoonmaakkosten	-4.074	-4.100	-3.554	-3.600	-4.222	-4.500
4140	Beveiliging/surveillance	-220	-300	-568	-600	-363	-400
4150	Huur containers	-152	-250	-213	-250	-227	-250
4199	Huisvestingskosten	-11.150	-11.600	-11.866	-12.050	-11.689	-12.885
4202	Contributies, abonnementen en bijdragen	-1.005	-1.250	-73	-100	-55	-100
4210	Onderhoud inventaris	-1.285	-1.000	-346	-500	-367	-500
4220	Huur machines	-2.746	-2.750	-3.466	-3.000	-2.054	-2.500
4402	Telecommunicatie	-3.898	-4.000	-3.810	-4.000	-4.154	-4.500
4404	Porto	-6.124	-6.300	-8.352	-6.000	-11.590	-7.500
4406	Kosten automatisering	-7.407	-13.000	-10.538	-10.000	0	-1.000
4415	Kantoorbenodigdheden	-5.538	-4.750	-6.340	-6.000	-7.570	-6.000
4425	Advieskosten incl. verzekeringen	-6.122	-300	-4.241	-4.500	-3.186	-4.000
4426	Accountantskosten VHP	-13.613	-13.613	-12.251	-10.890	-9.983	-10.000
4431	Afschrijving gebouwen	0	0	-7.423	-7.500	-7.423	-7.500
4434	Afschrijving inventaris	-17.823	-18.000	-18.213	-18.000	-17.683	-18.000
4449	Administratie- en beheerskosten	-65.560	-64.963	-75.054	-70.490	-64.065	-61.600
4450	Onderzoekskosten extern	0	0	0	0	0	0
4453	Extra automatiseringskosten Nederlandse Orde	0	-60.000	-9.181	-62.819	42.521	-15.000

4454	Bijdrage Noodfonds	0	40.000	5.101	34.899	23.622	0
4499	Automatiseringskosten Nederlandse Orde	0	-20.000	-4.080	-27.920	-18.899	-15.000
4500	Kosten Bossche Baliebulletin	-22.998	-23.000	-22.686	-23.000	-21.969	-23.000
4501	Overige kosten Jonge Balie	-320	-300	-5.381	-2.500	-2.590	-3.500
4504	Geschenken advocaten	-2.796	-2.500	-1.180	-1.500	-1.485	-1.500
4526	Kosten Orde activiteiten	-21.343	-25.000	-21.357	-24.000	-26.179	-27.500
4527	Informatiedag inz nieuwe advocatenwet	-7.537	0	0	0	0	0
4530	Jaarvergadering	-7.665	-7.750	-7.936	-8.000	-8.311	-8.500
4531	Kosten cursussen	-7.760	-6.000	-396	-3.500	-1.310	-2.000
4536	Buitenlandactiviteiten deken	-976	-1.000	-476	-1.000		
4451	Bijdrage Nederlandse Orde	-2.006	-3.000	-5.187	-4.000	-3.492	-4.000
4537	Beleidsdagen buitenland	-5.609	-8.500	-7.975	-8.500	-8.902	-8.500
4599	Kosten ordeactiviteiten	-79.011	-77.050	-72.575	-76.000	-74.239	-78.500
4601	Dekervergoeding	-132.216	-133.200	-133.163	-133.700	-134.349	-135.000
4601	Tijdelijke secretariële ondersteuning Deken	-7.923	0	0	0	0	0
4602	Dekervergoedingen	-140.139	-133.200	-133.163	-133.700	-134.349	-135.000
4603	Vergoeding Raad van de Orde	-82.635	-83.220	-83.213	-83.550	-83.546	-85.000
4604	Vergoedingen Raad van de Orde	-82.635	-83.220	-83.213	-83.550	-83.546	-85.000
4799	Bedrijfslasten	-657.765	-675.833	-679.547	-717.560	-710.394	-714.360
4822	Rente en kosten bank	-586	-600	-620	-650	-820	-850
4824	Rente deposito	2.085	2.000	2.321	2.200	1.634	1.000
4827	Rente hypotheek Leeghwaterlaan	-6.667	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
4999	Financiële baten en lasten	-5.168	-8.600	-8.299	-8.450	-9.186	-9.850
8000	Inkomsten advertenties BBB	13.400	13.500	14.325	13.500	12.600	10.000
8030	Hoofdellijke omslag	593.570	601.000	604.320	702.200	708.761	697.200
8031	Cursusinkomsten	7.482	5.000	1.200	3.500	6.750	3.500
8033	Donatie Fonds Bossche Orde van Advocaten					20.000	0
8890	Netto omzet	614.452	619.500	619.845	719.200	748.111	710.700
8899	Netto omzet	614.452	619.500	619.845	719.200	748.111	710.700
9999	Resultaat boekjaar	-48.482	-64.933	-68.002	-6.810	28.531	-13.510

Er wordt voor 2018 een negatief resultaat begroot, met name door de extra automatiseringskosten. Er is behoudend begroot; hopelijk kan een wat beter resultaat worden gerealiseerd. We streven naar een reserve gelijk aan de helft van de jaarlijkse inkomsten, en dat betekent ongeveer € 350.000,-; we zitten nu op een reserve van ongeveer € 290.000,- dus een beetje extra 'vet op de ribben' zou geen kwaad kunnen. Vanwege de reserve is het ook niet rampzalig als het resultaat conform begroting zou zijn.

De cijfers zijn gebaseerd op een aantal van 1.162 advocaten per 31 december 2017, 2 minder dan een jaar eerder. De salarissen en de vergoedingen zijn per 1 januari 2017 geïndexeerd, zoals gebruikelijk overeenkomstig de indexering voor stagiairsalarissen met 0,4%. In de begroting wordt van hetzelfde percentage uit gegaan.

De overige posten zijn niet substantieel gewijzigd. Conform eerdere jaren is wat afgeschreven op het door de orde aangekochte pand en – vooral – de verbouwing daarvan. Een en ander is in overleg met de accountant en op administratief verantwoorde wijze gebeurd. De post "kosten van ordeactiviteiten" omvat onder meer de kosten voor de jaarvergadering, maar ook die van de nieuwjaarsreceptie, de

nazomerbijeenkomst en de bijeenkomsten waarbij de stageverklaringen worden uitgereikt. De cijfers zijn ook bekeken door de kascommissie, die daarover ter vergadering verslag zal doen.

De groei van het aantal kantoren heeft in 2017 licht doorgezet. Per 1 januari 2016 waren er 395 kantoren in ons arrondissement, per 1 januari 2017 was dat gestegen naar 424 kantoren en inmiddels is de teller gestegen naar 426 kantoren. Ook dit jaar zal 10% van het aantal kantoren bezocht moeten worden, in het kader van het verscherpte toezicht. Voor de daarmee gepaard gaande werkzaamheden is in 2016 een tweede stafjurist aangetrokken.

Er is in het afgelopen jaar aandachtig gekeken naar een aantal kostenposten en enkele kosten zijn in het boekjaar 2017 teruggebracht. Ook in 2018 zal op de uitgaven worden gelet.

Financiële bijdrage

De financiële bijdrage is met ingang van het ordejaar 2017 op € 600,-- gebracht, en dat bedrag is ook in 2018 al bij wege van voorschot aan de leden van de orde gefactureerd. Voorgesteld wordt de jaarlijkse bijdrage op dat bedrag te handhaven. Daarbij wordt aangetekend dat er wel eens advocaten zijn die denken dat de bijdrage aan de orde in ons arrondissement afhankelijk is van het gerealiseerde inkomen; dat is niet zo. Dat geldt alleen voor de landelijke bijdrage.

Volledige jaarrekening

Belangstellende leden van de orde kunnen de digitale versie van de volledige jaarrekening bij het bureau van de orde opvragen, via Lies van Etten (l.vanetten@advocatenorde-oostbrabant.nl).

Eventuele vragen kunnen aan ondergetekende (h.nieuwenhuizen@taylorwessing.com) worden gericht.

Eindhoven, 1 maart 2018

**mr. Hugo Nieuwenhuizen,
secretaris / penningmeester**

VERSLAGEN PORTEFEUILLEHOUDERS RAAD VAN DE ORDE & COMMISSIES

Verslag wnd. deken / voorzitter Noodfonds q.q. mr. Jan Stadig

In mijn hoedanigheid van waarnemend deken ben ik qualitate qua ook voorzitter van de Stichting Fonds Bossche Orde van Advocaten, doorgaans het Noodfonds geheten. In die hoedanigheid heb ik het afgelopen jaar weer plezierig samengewerkt met mijn medebestuurders mr. Barbara du Fossé en mr. Léon Spronken.

Het afgelopen jaar is een begin gemaakt met een strategische heroriëntatie op nut en noodzaak van het Noodfonds en op het doel van het fonds op lange termijn en de in dat kader meest geëigende besteding van aanwezige middelen. In dat verband is in 2016 een klankbordgroep samengesteld met een – beoogd – representatieve afvaardiging uit onze balie in de personen van Juste Lang, Joost Diks, Marieke Burgers-Thomassen, Suzan Winkels-Koerselman, Simone Kaper en Ruud Dekker.

Het bestuur en de klankbordgroep zijn tijdens de Jaarvergadering van de orde tot een gemeenschappelijke aanbeveling gekomen om vanaf 2017 de eerstkomende vijf jaar in ieder geval jaarlijks een bedrag van € 7.500,-- aan de Stichting Lawyers for Lawyers te doneren, welke voordracht tijdens de Jaarvergadering door de balie werd aanvaard. Deze beslissing is verder ondersteund door een uitnodiging aan mr. Phon van den Biesen (bestuurder van de Stichting Lawyers for Lawyers) om tijdens één van onze komende Jaarvergaderingen een voordracht over de activiteiten van de Stichting te geven.

Over de hypothecaire geldlening van € 400.000,-- die het Noodfonds bij aankoop van het huidige bureau van de orde aan de Leeghwaterlaan in Den Bosch aan de orde heeft verstrekt, berekent het Noodfonds een gematigde rente van 2.5% op jaarbasis.

Tijdens de Jaarvergadering van de orde in 2017 is over het onderwerp "donaties aan Lawyers for Lawyers" besproken dat die uit deze lopende rente-inkomsten kunnen worden voldaan, en dat het jaarlijks surplus van € 2.500,-- kan dienen ter dekking van lopende kosten en kleine uitgaves. Het bestuur van het fonds kreeg uit de vergadering niet de indruk dat de leden van onze orde het liquide deel van het fonds (ter grootte van ca € 150.000,--) nu of op korte termijn zouden willen opheffen of vereffenen. Het bestuur van het fonds wil de ontwikkeling van het fonds daarom nog t/m 2020 aanzien.

Afhankelijk van de ontwikkeling van het aantal beroepen dat de komende tijd al dan niet op het fonds zal worden gedaan, maar bijvoorbeeld ook van de rentestand, kan de orde in haar vergadering van maart 2020 op dit punt opnieuw worden geconsulteerd.

In de tweede plaats ben ik qualitate qua lid van de Insolventiecommissie in dit arrondissement. Voor het verslag van het overleg binnen die commissie wordt verwezen naar het ook in het jaarverslag opgenomen verslag van de voorzitter van die commissie, Frank van den Berg. Een belangrijke ontwikkeling in het afgelopen jaar is de verdere invoering van KEI in faillissementsland, welke ontwikkeling in grote lijnen goed blijft verlopen. Blijvend punt van aandacht is het gebrek aan follow-up aan de zijde van het Openbaar Ministerie op aangiftes van curatoren. In overleg met de Rechtbank en het Parket wordt permanent geprobeerd verbetering in die situatie te brengen. De huidige situatie verdraagt zich moeilijk c.q. niet met de recent in werking getreden Wet Versterking Positie Curator en de daarin via artikel 68 lid 2 sub c Fw opgenomen verplichting tot het doen van aangifte door curatoren.

Als lid van de raad van de orde ben ik tevens portefeuillehouder personeel. Onder leiding van onze onvolprezen adjunct-secretaris Inge Minkenberg wordt in het bureau van de orde buitengewoon plezierig samengewerkt tussen de leden van het team, thans bestaande uit twee stafjuristen, een hoofd secretariaat en twee secretaresses (de adjunct-secretaris niet meegerekend), een prima functionerend team dat adequaat opereert en u desgevraagd graag met raad en daad terzijde staat.

Ook binnen de raad van de orde zelf is in het afgelopen jaar onder leiding van onze deken intensief en plezierig samengewerkt. Een belangrijk aandachtspunt voor alle raadsleden is het afleggen van kantoorbezoeken, een tijdsintensieve maar noodzakelijke aangelegenheid. Afgezien van het noodzakelijke toezicht dat wij aldus uitoefenen hopen wij met die bezoeken ook bij te dragen aan verbetering van de kwaliteit van de kantoororganisatie en praktijkvoering. Suggesties voor verbetering van de kwaliteit of de efficiency van dit soort bezoeken vanuit de balie zijn uiteraard van harte welkom.

Ten slotte heb ik als waarnemend deken verschillende dekenadviezen uitgebracht en waargenomen bij enkele representatieve activiteiten. In situaties waarin dat wenselijk is, functioneer ik daarnaast als sparring partner voor deken en adjunct-secretaris.

**mr. Jan Stadig,
waarnemend deken / voorzitter Noodfonds q.q.**

Verslag Secretaris / Gemengde Commissie Civiel Recht mr. Hugo Nieuwenhuizen

Secretaris

Binnen de raad ben ik als penningmeester / secretaris, naast de formaliteiten zoals het beheer van de financiën, het vaststellen van notulen en het opstellen van stukken, een soort van "vliegende kiep". Met - meestal - de deken, andere leden van de raad of de adjunct-secretaris bezoek ik ieder jaar diverse kantoren.

Verder spring ik bij en denk ik mee waar dit nodig is; incidenteel fungeer ik als plv. wnd. deken.

Jaarverslag commissie civiel 2017

De Commissie Civiel van de orde van advocaten bestaat eigenlijk uit twee commissies: de Overlegcommissie Civiel Gerechtshof en de Commissie Civiel Recht Rechtbank.

Het overleg met het Gerechtshof wordt vanuit Oost-Brabant gevoerd door Arnoud van Campen, die in de loop van 2017 Evert Jansberg heeft opgevolgd, en ondergetekende.

De Commissie Civiel Rechtbank bestond in 2017 uit Peter van Baaren, Annelies Jansen, Nina Meuwese en mijzelf. De Commissie heeft twee keer met het gerechtshof overleg gevoerd en twee keer met de rechtbank.

De verslagen van alle vier de bijeenkomsten zijn in het Bossche Baliebulletin opgenomen. De belangrijkste onderwerpen in het afgelopen jaar waren, zowel bij het gerechtshof als bij de rechtbank, achterstanden in het wijzen van vonnissen, aanpassingen van de verschillende procesreglementen en (uiteeraard) invoering van KEI, waaronder het organiseren van de bijeenkomst op 4 januari 2018.

Daarnaast werden steeds kleinere onderwerpen besproken, maar de verslagen spreken daarover wel voor zich.

**mr. Hugo Nieuwenhuizen,
secretaris / Gemengde Commissie Civiel Recht**

Verslag Portefeuillehouder Commissie Bestuursrecht mr. Rietje Obers

Op 22 mei en 27 november 2017 was er overleg met Martijn Poelman (teamvoorzitter bestuursrecht I), Rob Paulis (teamvoorzitter bestuursrecht II), Evert Stege (stafmedewerker) en namens de orde van advocaten Oost-Brabant, Pierre van den Hoogen, Ad Kerkhof, Janneke van Eekeren, Jan Stoop en ondergetekende. Wat bracht 2017:

1. De overgang naar het verplicht digitaal procederen per 12 juni 2017 in bewaringszaken en asielzaken in de eigen beveiligde omgeving van de Rechtbank (wifi-codes op te halen bij de infobalie van de Rechtspraak). In de 'vrijwillige' fase had men met dat digitaal procederen in dat type van zaken al in circa 6.000 zaken ervaring opgedaan.
2. Praktische problemen die verband houden met het werken met KEI in asiel –en bewaringszaken o.a. dat per advocaat ingelogd moet worden en dat dat niet kan met de kantoorpas door het secretariaat. Notificaties die geen tekstregel kennen met wat het onderwerp is. Dat voor de communicatie tussen procespartijen het wat lastig is dat de interface van de digitale omgeving verschilt. Zaken die over en weer worden herkend en worden meegenomen in het systeemoverleg van de Rechtspraak.
3. Materiële wijzigingen in het bestuursprocesrecht (bijv. antwoordkaartmethoden nu ook in beroep) en nieuwe procesreglementen per 12 juni 2017 die op rechtspraak.nl te vinden zijn.
4. Een andere benadering inzake de planning van zaken werknemersverzekeringen t.b.v. de proces-economie. Door de griffie wordt na binnenkomst van zaken werknemersverzekeringen gevraagd of het voornemen bestaat medische informatie in te dienen en als dat zo is, wanneer dat dan gebeurt. De zaak wordt dan pas ingepland als die medische informatie er is. Men kan ook reageren of aangeven dat men niets gaat indienen en dan wordt zaak net als nu meteen ingepland.
5. Professionele standaarden bestuursrecht: deel I is gepubliceerd op rechtspraak.nl en er volgt nog een tweede deel. Er kunnen aan deze standaarden geen rechten worden ontleend maar ze laten zien wat bestuursrechters vinden wat hun norm zou moeten zijn.
6. Opnieuw het besef dat ultrakorte wettelijke termijnen de rechtspraak en de asieladvocatuur nauwelijks ruimte laten voor gehonoreerde verdagingsverzoeken.

De druk op de ketel is door die termijnen erg groot en maakt dat de algemene stelregel is: verdagingsverzoeken worden alleen gehonoreerd in bijzondere gevallen. Planbare problemen leiden alleen bij hoge uitzondering tot verdaging. Uiteraard dient rond verdagingsverzoeken over en weer vriendelijk te worden gecommuniceerd en dat zal bij de Rechtbank intern ook zeker worden benadrukt.

7. Op 14 november 2017 is de eerste reflectiebijeenkomst georganiseerd door de Rechtspraak waarvoor gemachtigden waren uitgenodigd die actief zijn in zaken waarin de wederpartij het UWV is. Het UWV was aanwezig, alsook rechters en secretarissen. Waarschijnlijk volgt in het voorjaar 2018 een reflectiebijeenkomst voor de asieladvocatuur en de IND.

**mr. Rietje Obers,
Portefeuillehouder Commissie Bestuursrecht**

Verslag Portefeuillehouder Opleidingen mr. Annelies Overmars

Nadat Marijke Linsen-Penning de Vries tijdens de Jaarvergadering van 2017 is afgetreden als lid van de raad van de orde, heb ik de portefeuille Opleidingen van haar overgenomen en heb ik mijn portefeuille Gefinancierde rechtsbijstand overgedragen aan Rietje Obers en Joris Geuze.

Eind 2016 is de algemene raad gestart met het zogenaamde Project BA2020 (Beroepsopleiding Advocaten 2020). In 2017 is er een aantal bijeenkomsten geweest waarbij gesproken is over de beroepsopleiding van de toekomst, met onderwerpen als flexibiliteit en maatwerk van de opleiding, wisselende instapniveaus van de stagiaires en het belang van de begeleiding en opleiding door de patroon.

In de zomer van 2017 hebben de raden van de orde inbreng kunnen leveren in de openbare consultatie. Eind december 2017 is de uitwerkingsfase van de BA2020 gestart. In de BA2020 zal de nadruk komen te liggen op toepassing van juridische kennis in de kantoorpraktijk. De rol van het patronaat wordt (nóg) belangrijker. Van de patroon en het kantoor wordt een actieve inbreng vanuit de kantoorpraktijk verwacht.

Ook is het de bedoeling dat, per leerlijn, een juridisch inhoudelijke ingangstoets afgenomen zal worden die selecterend is teneinde ongelijke instroomniveaus van stagiaires op te heffen.

In 2018 zullen bijeenkomsten georganiseerd gaan worden waarbij betrokkenen, onder meer de portefeuillehouders Opleiding uit de raden van de orde, van gedachten zullen wisselen over de uitwerkingsrichting van de BA2020.

Als portefeuillehouder Opleidingen ben ik ook lid van de zogenaamde "kleine commissie", die zich voorafgaand aan de maandelijkse raadsvergadering bezighoudt met stagiaires, hun patroons en advocaten die een speciaal verzoek of bijzonder probleem hebben. Afgelopen jaar is er in het bijzonder aandacht geweest voor de evaluaties met ondernemer-stagiaires.

Ten slotte was ik, afgezien van de overige activiteiten binnen de raad, zoals de kantoorbezoeken, een aantal vrijdagmiddagen als griffier aanwezig bij de pleitoefeningen van de stagiaires. Alle stagiaires zijn verplicht deze pleitoefening te doen en voorafgaand daaraan een middag pleitoefeningen van collega's bij te wonen. De pleitoefeningen waren meestal van een goed niveau en leuk om naar te luisteren.

**mr. Annelies Overmars,
Portefeuillehouder Opleidingen**

**Verslag Portefeuillehouder
Stagiaires / Bossche Baliebulletin / communicatie
mr. Suzanne van den Bogaard**

Ook in 2017 hield ik mij wederom bezig met zaken die te maken hebben met advocaat-stagiaires in ons arrondissement. Op 1 januari 2017 waren dat er 145, op 1 januari 2018 waren dat er 131.

Als portefeuillehouder stagiaires was ik ook in 2017 weer lid van de zogenaamde "kleine commissie", die zich voorafgaand aan de maandelijkse vergaderingen van de raad van de orde bezighoudt met onder andere allerhande problemen die rijzen met stagiaires, afwijkende patronaatsverzoeken en evaluaties met ondernemer-stagiaires. Inzake het stagiaire-ondernemerschap is in het dekenberaad vergaderd over gezamenlijk landelijk beleid. Onze raad heeft daarop een voorsprong genomen en heeft het toelatings- én vervolgoezicht op stagiaire-ondernemers aangescherpt.

Als griffier mag ik optreden bij de verplichte pleitoefening die iedere stagiaire aan het einde van zijn / haar stage uitgevoerd moet hebben. Dit zijn zonder uitzondering interessante en vermakelijke vrijdagmiddagen. In 2017 is dat optreden als griffier verdeeld tussen mij en mr. Annelies Overmars, portefeuillehouder Opleidingen van de raad van de orde.

De meeste stagiaires komen goed voorbereid om de casus te bepleiten die ze voorgeschoteld hebben gekregen, en die vaak ver van hun eigen praktijk af staat. De patroons, die als rechtbank fungeren samen met een raadsheer, zien meestal dat hun stagiaire zich er met de nodige zenuwen prima doorheen slaat. Een enkele keer komt het voor dat een stagiaire echt onder de maat presteert en dat diegene het over moet doen. Doorgaans weet de betreffende raadsheer echter op constructieve wijze een flinke portie goede raad mee te geven waarmee de stagiaire weer vooruit kan.

Regelmatig wordt mij op zo'n middag de vraag gesteld of het nu echt noodzakelijk is dat eerst een middag pleitoefeningen wordt bijgewoond, alvorens zelf te pleiten. Mijn antwoord luidt: ja! Het is zeer leerzaam om de feedback van de raadsheer te horen naar aanleiding van de prestaties van de pleiters om hier vervolgens zelf je voordeel mee te doen, vandaar dat de raad van de orde dit nog steeds als opleidingsmaatregel verplicht heeft gesteld.

Inzake het Bossche Baliebulletin (BBB) is uit een telefonische enquête die werd uitgevoerd onder een gedeelte van onze balie, gebleken dat het Bossche Baliebulletin erg

op prijs wordt gesteld. Ook werd meerdere malen verzocht om een rubriek inzake tuchtrecht-informatie in het BBB op te nemen. De raad van de orde zal zich tijdens de Beleidsdagen 2018 buigen over de vraag of het BBB toekomstig fysiek en/of digitaal voorhanden blijft en of er aanvullingen/ wijzigingen plaatsvinden.

Mocht u tips of wensen hebben: schroom niet om deze aan mij, of - na mijn aftreden op 22 maart 2018 - aan de nieuwe portefeuillehouder, of aan de redactie door te geven. De redactie van het BBB besteedt veel aandacht, zorg en tijd aan het tot stand komen van het BBB, ons "clubblad". Mijn dank en complimenten daarvoor!

Ten slotte: via dit Jaarverslag wil ik graag alvast de deken, de raad van de orde, de bureaumedewerkers, maar ook u als balieleden hartelijk dank zeggen voor de mooie én moeilijke, maar bovenal ook vele leerzame momenten als lid van de raad van de orde en als portefeuillehouder.

**mr. Suzanne van den Bogaard,
Portefeuillehouder Stagiaires / Bossche Baliebulletin / Communicatie**

**Verslag Portefeuillehouders Commissie Gefinancierde Rechtsbijstand
mr. Rietje Obers / mr. Joris Geuze**

Advocatuur gepiepeld door Teeven?

'Oud-staatsecretaris Teeven heeft doelbewust bezuinigd op de advocatuur om het werk van strafadvocaten te bemoeilijken'. Uitspraken van Teeven in de Groene Amsterdammer van 16 mei leidden in 2017 tot veel ophef, zowel binnen de advocatuur als daarbuiten. Minister Blok van Veiligheid & Justitie (VVD) gaf op 30 mei 2017 in een brief aan de Tweede Kamer aan dat de aan Teeven toegeschreven uitspraken over de motieven om te bezuinigen op de rechtsbijstand nooit een rol hebben gespeeld bij de totstandkoming van kabinetsbeleid, dat de bezuinigingsmaatregelen die in 2015 zijn ingevoerd op een juiste

wijze tot stand zijn gekomen en dat hij geen aanleiding zag voor een evaluatie van de effecten van die maatregelen.

Regeerakkoord slecht nieuws voor sociale advocatuur.

Na de twee rapporten over een duurzaam stelsel van gefinancierde rechtsbijstand uit 2015 (Wolfsen en Barkhuizen) en het presenteren van de kabinetsmaatregelen op 31 mei 2016 was het, wachtend op een nieuw kabinet, verder lange tijd stil. De ongeveer 750 advocaten die in ons arrondissement in meer of mindere mate van het stelsel afhankelijk zijn leefden tussen hoop en vrees. Het slechte nieuws, dat het Kabinet het veel bekritiseerde vergoedingensysteem in stand laat, werd in 2017 nog eens herhaald. De vergoeding is al heel lang € 105,61 per uur en daar komt, als het aan Minister Dekker ligt, niets bij.

Commissie Van der Meer.

De blijdschap om het uitvoerig onafhankelijk onderzoek door de Commissie Van der Meer dat eindelijk aantoonde dat advocaten in toevoegingszaken gemiddeld veel meer uren verrichten dan de punten die daar tegenover staan, werd dus door de politiek snel de kop in gedrukt. Geconstateerd werd door Van der Meer dat een groot deel van de werkzaamheden al jaren lang niet wordt vergoed en dat advocaten dus per saldo onderbetaald worden. Waar advocaten een inkomen in schaal 12 zouden moeten hebben, concludeerde Van der Meer dat die schaal, met het huidige vergoedingenniveau, verre van haalbaar was. Sterker nog; de salariëring ligt op MBO-niveau. De omarming van schaal 12 voor sociale advocaten wordt dan ook door de politiek alleen met de mond beleden, maar niet met harde euro's betaald.

Dekker wil budgetneutraal het stelsel verbeteren maar dat kan niet.

De Vereniging Sociale Advocatuur Nederland (VSAN) heeft eind 2017 aangegeven in te gaan op de uitnodiging van Minister Dekker van Rechtsbescherming om gezamenlijk te zoeken naar mogelijkheden om het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand te verbeteren. Geen geld erbij is vooralsnog het devies van de VVD-bewindsman. Dit dus ondanks de conclusies van de Commissie van der Meer. De Minister heeft wel aangegeven in plaats daarvan met alle betrokkenen op zoek te willen naar manieren om binnen de budgettaire kaders voor zowel rechtzoekenden als toevoegingsadvocaten, het stelsel te verbeteren. De advocatuur is daartoe bereid maar dat het ministerie als stelselverantwoordelijke heeft aangegeven dat er naar verwachting geen geld bij komt betekent natuurlijk niet dat de advocatuur dan zelf een oplossing moet bieden voor het probleem waarvoor de overheid verantwoordelijk is. De overheid moet immers de toegang tot het recht waarborgen en daar is voldoende budget voor nodig.

Geen rechtsbijstand bij asielaanvragen.

Een ander plan dat aandacht verdient is dat het Kabinet van plan is bij asielaanvragen geen rechtsbijstand (door een advocaat) meer toe te staan. Enkel indien er een voornemen is tot afwijzing op de eerste aanvraag, zal een asielzoeker nog recht hebben op rechtsbijstand. Het gevolg daarvan is dat meer aanvragen om asiel mogelijkwijs ten onrechte worden afgewezen. De rechtsbescherming van de asielzoeker bij de initiële asielaanvraag is daardoor niet langer geborgd. De vergoeding van rechtsbijstand in een herhaalde aanvraag wordt reeds langer bij afwijzing slechts beloond met twee punten. Dit dekt geheel niet de hoeveelheid werkzaamheden die advocaten in dergelijke procedures verrichten. Bij een directe inwilliging zal de advocaat volgens de nieuwe regels zelfs geen enkele vergoeding meer krijgen. De veel te lage vergoeding voor rechtsbijstand in opvolgende aanvragen brengt derhalve het reële risico met zich mee dat vreemdelingen wier eerste aanvraag werd afgewezen, geen rechtshulpverlener meer zullen vinden die bereid is hen bij te staan om hun "arguable claim" te laten toetsen.

Commissie gefinancierde rechtsbijstand.

Ondergetekenden hebben zich in 2017 ingezet voor een systeem dat toegang tot het recht beschikbaar, aanvaardbaar, aanpasbaar en toegankelijk maakt/houdt en waarin de advocatuur erkend wordt in de belangrijke rol die zij daarin speelt. Dit proberen we ook in 2018 weer te doen met onze eigen commissie gefinancierde rechtsbijstand. Van deze

commissie maken deel uit: Peter van Alkemade, Henriëtte van Empel, Bart Toemen, Paul Stieger en ondergetekenden Joris Geuze en Rietje Obers. We zorgen uiteraard voor input en hebben zitting in de landelijke commissie gefinancierde rechtsbijstand waar alle ontwikkelingen in de politiek op de voet worden gevolgd en beïnvloed. In de commissies wordt uiteraard ook over allerlei andere onderwerpen betreffende de gefinancierde rechtsbijstand van gedachten gewisseld. Bijvoorbeeld waar het gaat om wijzigingen van werkinstructies van de Raad voor Rechtsbijstand. Ondergetekenden delen in de frustratie van de sociale advocatuur en zien dat het politieke klimaat vooralsnog niet hoopvol stemt.

Symposium "Eerstelijnsrechtshulp 2025".

Ten slotte: Rietje Obers organiseert op 26 juni 2018 (10.00 – 17.00 uur) namens de raad van de orde en in samenwerking met o.a. de Hogeschool Utrecht, de NOVA, de Vereniging Sociale Advocatuur Nederland en de Raad voor Rechtsbijstand het Symposium "Eerstelijnsrechtshulp 2025" over hoe de "eerstelijnsrechtshulp" er uit moet komen te zien om duurzaam de toegang tot het recht voor alle burgers te kunnen garanderen.

mr. Rietje Obers / Joris Geuze Portefeuillehouders Gefinancierde Rechtsbijstand

Verslag Portefeuillehouder BOPZ / Personen- en Familierecht mr. Joris Geuze

Sinds de Algemene Vergadering van 22 maart 2017 heb ik Marijke Linsen opgevolgd in de raad van de orde. Van haar heb ik de portefeuille personen- en familierecht overgenomen. Deze portefeuille omvat onder andere de commissies familie- en jeugdrecht Rechtbank, familie- en jeugdrecht Hof en de commissie BOPZ.

De commissie familie- en jeugdrecht Hof heeft op 12 juni 2017 een overleg gehad. In dit overleg lag met name de nadruk op een appel van het Gerechtshof richting de advocatuur het procesreglement toch vooral goed na te leven. Het Gerechtshof heeft ervaren dat geregeld onduidelijk processtukken worden ingediend, na de tweede schriftelijke ronde doorprocederen en te veel of onvoldoende stukken overleggen. Verder zijn de mogelijkheden beperkt om zittingen aan te houden. Aan de advocatuur is gevraagd bijzondere aandacht te verlenen aan het verwachtingenmanagement in de procedures in appel.

De commissie familie- en jeugdrecht is na het vertrek van mr. M.A.M.L. (Marjolein) van Osch versterkt door mr. G.V. (Geeske) van Campen. Op 5 oktober 2017 vond het overleg plaats met de Rechtbank team familie- en jeugdrecht. Ook in dit overleg heeft de rechtbank een appel gedaan op de advocatuur toch vooral zorgvuldig te procederen. Aandacht is gevraagd voor de bijzonderheden die zich kunnen voordoen in geval van beschermingsbewind en de bewindvoerder in rechte moet optreden. Vanuit de advocatuur is aangegeven dat het vaak voorkomt dat andere belanghebbenden zoals de Raad voor de Kinderbescherming vaak niet gelijktijdig processtukken aan de advocatuur zenden. Desgevraagd heeft de rechtbank aangegeven positief te staan tegenover de resultaten van piketmediation.

Sinds september 2015 loopt het project piket-mediation bij procedure voorlopige voorzieningen. De resultaten van piket-mediation worden door zowel advocatuur, rechtbank als de rechtzoekenden als positief ervaren. Op initiatief van de piketmediators heeft op 18 september 2017 een overleg plaatsgevonden. De aanwezige mediators pleitten voor uitbreiding van piket-mediation naar bodemprocedures en sociale zaken. De rechtbank geeft aan daar positief tegenover te staan. Op 18 december 2017 heeft een evaluatiebijeenkomst plaatsgevonden met het bureau mediation en de piketmediators.

Daar is onder andere besproken hoe de uitbreiding logistiek mogelijk te maken. Vanuit de balie is aangegeven dat een van de kamers in de advocatenkamer daarvoor ter beschikking kan worden gesteld. Verder heeft ondergetekende aangegeven dat in financieel opzicht er ook wat geregeld zal moeten worden ten einde te voorkomen dat piket-mediation aan het eigen succes ten onder gaat.

Met name ook in het personen- en familierecht spelen de plannen tot bezuiniging en herstructurering van het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand. Dit stelsel wordt voor een belangrijk deel ingenomen door familierechtzaken. In het rapport "Andere Tijden" van de commissie Van der Meer wordt dat onderschreven. Een belangrijke conclusie uit dit rapport is dat het huidige stelsel voor met name de familierechtadvocaten onredelijk uitpakt, de vergoedingen blijven ver achter op wat verantwoord is. Daarnaast merkt Van der Meer evenwel ook op dat de kwaliteit van familierechtadvocaten niet altijd als adequaat wordt ervaren.

Op 20 december 2017 vond een overleg plaats met de commissie BOPZ en de Raad voor Rechtsbijstand over de wijziging van de inschrijfvoorwaarden voor BOPZ-zaken. Voor dit specialisme wordt piket verplicht gesteld. Er wordt een landelijke zakeneis ingesteld, maar toelating tot het specialisme vindt pas plaats als het gemiddeld aantal toevoegingen boven een bepaalde norm ligt. Dit waarborgt dat de zittende advocaten aan hun zakeneis kunnen blijven voldoen.

Er zijn vanuit diverse hoeken signalen over de kwaliteit van familierechtadvocaten. Dit heeft de aandacht van de deken/raad van de orde en wordt geregeld besproken. Het is en blijft van belang dat familierechtadvocaten hun werk op hoog niveau verrichten. Zeker omdat zij te maken hebben met een kwetsbare groep cliënten en niet te vergeten hun kinderen.

mr. Joris Geuze,
Commissies BOPZ / Personen- en Familierecht

Verlag Commissie Personen- en Familierecht – Hof mr. Bregje Boelens

Op 12 juni 2017 heeft het jaarlijkse overleg tussen de Balie en het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch plaatsgevonden.

In dit overleg heeft het Gerechtshof (nogmaals) aandacht gevraagd voor de zorgvuldigheid in het procederen in familiezaken. Met enige regelmaat loopt het Gerechtshof er tegen aan dat advocaten niet voldoen aan de regels van het procesreglement. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het niet indienen van draagkrachtberekeningen in alimentatiezaken en het te laat of zonder nadere toelichting indienen van grote hoeveelheden stukken. Ook constateert het Gerechtshof dat advocaten zich niet altijd beperken tot twee schriftelijke rondes, maar "doorprocederen" door middel van lange brieven, waarin alle standpunten nog eens behandeld worden.

Soms wordt er onnodig incidenteel appel ingesteld. In gevallen waarin men geen ander dictum wenst, is een incidenteel appel niet nodig en kan worden volstaan met het verweer. Ten aanzien van het petitum geeft het Gerechtshof aan dat in het petitum soms vernietiging van de gehele beschikking wordt gevraagd, terwijl het slechts een gedeeltelijke vernietiging betreft. Daarnaast wordt in het petitum niet altijd geformuleerd wat het Gerechtshof, opnieuw, rechtdoende, zou moeten beslissen. Er wordt in zo'n geval volstaan met een verwijzing naar de grieven of de inhoud van het beroepschrift.

Het Gerechtshof geeft verder aan dat een aanhouding van een zitting in sociale zaken enkel plaats kan vinden op grond van klemmende redenen. In alimentatiezaken kan binnen twee weken na het plannen van een datum om uitstel worden verzocht. Tijdens dit overleg heeft het Gerechtshof tevens bijzondere aandacht gevraagd voor het managen van verwachtingen bij cliënten en de voorbereiding van cliënten op zittingen.

Het Gerechtshof heeft in dit overleg ten slotte aangegeven dat communicatie via de e-mail bij het Gerechtshof niet mogelijk is om veiligheidsredenen.

Het verslag naar aanleiding van het jaarlijkse overleg tussen de Balie en het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch is binnen de Bossche Balie verspreid. De hierop binnengekomen reacties worden meegenomen bij het volgende overleg.

**mr. Bregje Boelens,
Commissie Personen- en Familierecht – Hof**

Verslag Commissie Personen- en Familierecht rechtbank mr. Geertje de Jong

De samenstelling van de commissie is afgelopen jaar gewijzigd. Mr. M.Th. (Marijke) Linsen-Penning de Vries nam namens de raad van de orde deel aan de commissie en in haar plaats is mr. J. (Joris) Geuze gekomen. Langs deze weg danken wij Marijke nogmaals voor haar inzet en bijdrage aan de commissie. Mr. G.V. (Geeske) van Campen heeft de commissie vanaf medio 2017 versterkt.

Tijdens eerdere bijeenkomsten is al eens besproken dat het overleg zowel door de leden van de rechtbank als door de commissie als zeer prettig en nuttig wordt ervaren. Dit jaar heeft op 5 oktober 2017 een bijeenkomst plaatsgevonden. Tijdens deze bijeenkomst is onder andere gesproken over de ontwikkelingen op het gebied van de rechter als regierechter, het uniform hulpaanbod en de piket-mediation en over een aantal praktische zaken.

Die praktische zaken betroffen onder andere procedures waarin een bewindvoerder een rol speelt. Het is van belang om in die zaken te vermelden dat er sprake is van bewind en er voor te zorgen dat de juiste partij als procespartij optreedt. Tot nu toe heeft de rechtbank de gelegenheid gesteld om eventuele fouten te herstellen, maar de voorkeur gaat er natuurlijk naar uit dat dit niet nodig is.

Verder is besproken dat in bepaalde procedures, zoals voornaamswijzigingen, zittingen kunnen worden voorkomen door de onderbouwende stukken direct bij het verzoekschrift over te leggen. Op die wijze kan worden voorkomen dat er onnodige zittingen worden gepland en dat komt de procesefficiency ten goede en dat heeft ook positieve invloed op de doorloop van andere zaken.

Vanuit de balie zijn problemen geconstateerd rondom de wijze waarop de grosse van de beschikking wordt afgegeven. Dit heeft te maken met de kleur van de stempel. Die was eerder blauw en is nu zwart. De rechtbank zal nagaan of er een mogelijkheid is om dat aan te passen.

Het verspreiden van stukken door en aan de Raad voor de Kinderbescherming en Bureau Jeugdzorg bleek niet altijd goed te gaan. De rechtbank is verantwoordelijk voor het verspreiden van de verzoekschriften. Het is de bedoeling dat de stukken die daarop volgen door de betreffende partij zelf aan alle belanghebbenden of hun advocaten worden verzonden. Dit geldt niet alleen voor de processtukken, maar ook voor andere berichten zoals een bericht dat de Raad niet ter zitting zal verschijnen. Er is afgesproken dat de rechtbank hierover nogmaals met de betreffende instanties zal communiceren.

Op het gebied van het familierecht zijn tal van ontwikkelingen en tijdens ons overleg kwam in dat kader het visiedocument meer dan eens aan de orde. Dit visiedocument is te vinden op www.rechtspraak.nl. Daarin is onder meer de rol van de rechter als regievoerder omschreven. De rechtbank denkt na hoe zij aan die rol invulling kan geven en de balie wordt van harte uitgenodigd om daarover mee te denken. Ook is de mogelijkheid van uniform hulpaanbod in dat document opgenomen. Het gaat dan om het rechtstreeks doorverwijzen van partijen in sociale zaken naar hulpverleningstrajecten. Op dat gebied worden stappen gezet en de verwachting is dat wij daarover tijdens het komende jaar meer informatie zullen ontvangen.

Ten slotte zijn er ook positieve ontwikkelingen rondom piketmediation. Piketmediation is uitgebreid naar meerdere dagen en een aantal praktische problemen zijn opgelost. De mogelijkheid om verder uit te breiden naar zaken over omgang en gezag wordt onderzocht.

De commissie zal deze ontwikkelingen blijven volgen en er zullen het komende jaar nieuwe overleggen zijn met de rechtbank.

Uw inbreng stellen wij zeer op prijs en wij nodigen u van harte uit ook dit jaar de punten die u graag besproken wilt hebben bij ons te melden. Wij hebben ook de gewoonte om u na het overleg een terugkoppeling te geven.

mr. G. (Geertje) de Jong
Commissie Personen- en Familierecht rechtbank

Verslag Commissie Strafrecht mr. Jules van Wijk

De Commissie Strafrecht, het overleg tussen vertegenwoordigers van onze balie, het Openbaar Ministerie (OM) en de rechtbank, is in 2017 twee maal bijeengekomen.

Verkeerstoren ++

Het eerste overleg van de Commissie stond voor een groot deel in het teken van de Verkeerstoren++. Door Marijntje Walstock, werkzaam als hoofd van de Verkeerstoren++, werd aan de hand van een presentatie de werkwijze besproken. Het verhogen van de doorlooptijd van strafzaken en het voorkomen van het ongebruikt laten van zittingscapaciteit is met name het doel van de Verkeerstoren++. In een vroeg stadium informeert de raadkamer-combinatie de Verkeerstoren++ en 6 weken vóór de desbetreffende zittingsdag vindt overleg plaats tussen de Verkeerstoren++ en de Voorzitter van de betreffende zitting.

Op dit moment is er sprake van een zittingsvulling van circa 98 tot 99%. Alle aanhoudingsverzoeken vanuit zowel de verdediging als ook het OM lopen via de Verkeerstoren++. Tijdens het eerstvolgende overleg zal de Verkeerstoren++ een stroomdiagram presenteren waarin de werkafspraken staan opgesteld.

In datzelfde kader werd gesproken over regievoering door de RC. Het beleid is dat er ook regie wordt gevoerd door de RC. Regievoering vindt pas plaats na de ontvangst van het volledige einddossier.

De commissie zal de balie in de loop van 2018 in de vorm van een mailing nader informeren over de werkwijze van de Verkeerstoren++ als ook over het beleid van het kabinet RC in het kader van deze regievoering.

ZSM

Verder werd uitgebreid gesproken over ZSM. Gemiddeld genomen worden er 1.000 zaken per maand door ZSM afgehandeld. Dit komt neer op een gemiddelde van 35 zaken per dag. Gesproken is over de onduidelijkheid voor de advocatuur op welke wijze en wanneer zaken door ZSM worden afgedaan. Vanuit het OM is de bereidheid getoond beschikbare informatie te delen met de balie.

Pilots aanwezigheid advocaat op politiebureau

In den lande (o.a. in Rotterdam) vinden pilots plaats waarbij standaard een advocaat aanwezig is op het politiebureau. Een voordeel van standaard aanwezigheid is dat een zaak volledig kan worden afgerond, terwijl de rechtsbescherming van begin tot eind is gewaarborgd. Gebleken is evenwel dat de vergoeding die de advocatuur in dat verband voor haar werkzaamheden ontvangt problemen oplevert. Ook op dit punt is afgesproken overleg tussen balie en OM te hebben zodat mogelijk kan worden gekomen tot een werkbare situatie waarbij vergoeding voor de werkzaamheden kan worden gewaarborgd. Bij dit overleg is onder meer van belang welke vergoeding de Raad voor Rechtsbijstand verstrekt.

Piketcommissie

Gelet op o.a. de gewijzigde regelgeving omtrent de aanhoudingstermijn, de verhoorsbijstand, de uitmeldingen via de piketcentrale en de problemen die ontstaan om tijdig verhorende rechercheurs te bereiken, zeker in geval van jeugdzaken, is besloten om een piketcommissie in ere te herstellen. Zowel een balielid uit Eindhoven, als ook uit Den Bosch zal zitting nemen in deze commissie, naast een vertegenwoordiger van de politie als ook het OM.

Pilot 'Rechter van Dienst'

Ook de pilot 'Rechter van Dienst' is binnen de Commissie de revue gepasseerd. Het gaat hierbij om zittingsrijpe zaken waar geen voorgeleiding heeft plaatsgevonden maar die wel binnen een periode van twee weken op zitting worden gebracht. In deze zaken is sprake van verdachten waarvoor met het oog op hulpverlening een snelle beslissing gewenst is. Deze pilot blijkt goed te functioneren. Iedere week worden 2 à 3 zaken op een snelrechtzitting aangebracht.

Overbrugging sluiting piketcentrale en ZSM-afdeling

Naar aanleiding van een mailing vanuit de Commissie is een lijst van 96 advocaten opgesteld die in het kader van jeugdpiket hebben aangegeven bereid te zijn het gat te overbruggen dat bestaat tussen het sluiten van de piketcentrale om 20.00 uur en het doorwerken van de ZSM-afdeling tot 22.00 uur. Deze advocaten zijn bereid om in het geval van jeugdpiket telefonisch bereikbaar te zijn voor contact met het politiebureau teneinde een onnodig verblijf op het bureau van de minderjarige verdachte te voorkomen. Deze lijst is beschikbaar gesteld aan het OM die voor verspreiding aan het politieapparaat zal zorgdragen. Namens de balie is medegedeeld dat niet in alle gevallen afgereisd kan worden naar het desbetreffende politiebureau, maar dat er in ieder geval telefonisch contact gelegd kan worden.

Strafbeschikkingen heengezonden verdachten

Het OM heeft aangeboden strafbeschikkingen aan inmiddels heengezonden verdachten aan de advocatuur ter beschikking te stellen, zodat snellere toetsing van die strafbeschikking binnen de verzetstermijn mogelijk wordt. Er is een lijst opgesteld van advocaten die daarvan gebruik willen maken. Deze lijst is inmiddels beschikbaar gesteld aan het OM en kan een eerste stap zijn richting een intensievere samenwerking en rol voor de balie in het kader van ZSM.

Overig

Tot slot is ook gesproken over de voortgang van de digitalisering binnen de rechtbank (voorzichtige voorspelling is dat in 2018 dossiers digitaal worden aangeleverd), de inzet van advocaten op festivals (geselecteerde festivals worden door het OM aangemeld bij de Raad voor Rechtsbijstand) en de werkwijze van het ambtshalve verstrekken van een last tot toevoeging bij minderjarige verdachten. Voor wat betreft dit laatste onderwerp is de afspraak gemaakt dat indien uit het dossier blijkt van een piketadvocaat, deze advocaat ook wordt toegevoegd.

Rest mij niets anders dan u namens de Commissie Strafrecht alle goeds voor 2018 toe te wensen.

**mr. Jules van Wijk,
Commissie Strafrecht**

Verslag Commissie Strafrecht – Hof mr. Paul Saris

Na eerder gemaakte afspraken kwam uiteindelijk de commissie strafrecht van het gerechtshof te 's-Hertogenbosch in 2017, namelijk op 5 oktober 2017, slechts eenmaal samen.

Namens de balie Oost-Brabant waren aanwezig Jan Frederik Schnitzler en Paul Saris.
Namens de balie Breda-Middelburg waren aanwezig Frank Koningsveld en Erik Thomas.
Namens het ressortsparket was aanwezig Karin Wetzels.
Voorzitter Klaas van Dijk en Olaf van de Loo ontvingen ons namens het hof.

Hieronder volgt een bespreking van de belangrijkste punten.

Kabinet RHC

Binnen het kabinet RHC is onder leiding van de coördinerend RHC gewerkt aan het inzichtelijk maken van de werkvoorraad en het reduceren van opgelopen achterstanden. Er zijn diverse aanpassingen doorgevoerd om de doorlooptijden te optimaliseren. Inmiddels wordt gewerkt met een overzichtslijst waarop van iedere naar het kabinet verwezen zaak wordt opgenomen welk onderzoek dient te worden uitgevoerd en wat de stand van zaken is.

Grote zaken

Er is een strafkamer voor de grote zaken in het leven geroepen. In overleg met het hoofd legal office van het ressortsparket wordt bepaald welke zaken op de zittingen van deze strafkamer worden gepland. De categorie grote zaken omvat meer dan de megazaken. De kamer voert regie in al deze zaken. Door de grote zaken te clusteren komt er meer grip op deze categorie en zal de doorlooptijd op termijn verkort worden. Ook voor deze categorie zaken wordt gewerkt met overzichtslijsten.

De onvolledige inzending van de dossiers maakt het (tijdig) voeren van regie door de gedetineerdenkamer lastig, waardoor de doorlooptijden nadelig worden beïnvloed. Momenteel wordt bekeken of de werkwijze van de gedetineerdenkamer zal worden aangepast in die zin dat de beslissing over de voorlopige hechtenis weer naar de raadkamerzitting teruggaat en de regie pas aanvangt wanneer het volledige dossier binnen is. Als twee weken voor de regiezitting blijkt dat het dossier niet compleet is ingezonden, verandert het karakter van de zitting van regie naar pro forma. Vanuit de balie wordt de opmerking gemaakt dat ondanks het ontbreken van een proces-verbaal van de zitting in eerste aanleg sommige voorzitters toch een aanvang lijken te willen

maken met de behandeling van het hoger beroep. Van de zijde van de balie wordt voorgesteld om het ontbreken van stukken eerder aan de advocaat kenbaar te maken zodat de advocaat zich tot bijvoorbeeld de poortraadsheer kan wenden.

De balie koppelt aan het hof terug dat het zeer wordt gewaardeerd dat advocaten door het Transferium worden gebeld om de zittingsdatum af te stemmen. Door in dit proces te worden betrokken, voelen de advocaten zich meer verantwoordelijk om de zitting door te laten gaan en in geval van onverwachte verhindering een waarnemer te regelen. Voor het hof is het lastig dat op sommige kantoren de secretaresse niet mag inplannen en de advocaat niet altijd terug belt. Dit leidt tot vertraging. De leden van de balie vinden dat betreffende kantoren/advocaten hierop moeten worden aangesproken en zullen dit geluid bij hun achterban overbrengen.

Cassatievoorraad

Het wegwerken van de cassatieachterstand is binnen een cassatieproject opgepakt en verloopt goed. De cassatievoorraad gaat nu richting een beheersbare en jonge werkvoorraad.

Verhuizing

De afdeling strafrecht zal wegens omvangrijk technisch onderhoud van het Paleis van Justitie tijdelijk verhuizen naar het naastgelegen gebouw Magis. De zittingen worden wel in het paleis gehouden. Met de verhuizing kan worden geanticipeerd op het digitaal werken. De politiepv's zullen in digitale vorm worden aangeleverd, om de simpele reden dat de vloerbelasting van Magis de hoeveelheid papier niet aan kan. Dit staat nog niet gelijk aan het digitaal werken volgens Divos. Met Divos is inmiddels wel een doorstart gemaakt. De bedoeling is Divos geleidelijk over alle MK's uit te breiden.

Intervisie raadsheren

Dit jaar wordt een aanvang gemaakt met een interne intervisieronde van de raadsheren. Het kan voorkomen dat om die reden een camera in de zittingszaal staat. Vanuit de balie wordt aandacht gevraagd voor het vooraf informeren van de raadsliden, zodat zij hun cliënt van de intervisie op de hoogte kunnen stellen. De video-opnames zijn uitsluitend voor intern gebruik, de camera zal niet op de verdachte gericht zijn en de opname wordt vernietigd. Mocht de verdediging bezwaar maken tegen het maken van opnames, dan zal de camera bij de intervisie niet worden gebruikt.

Ontwikkelingen ressortsparket

Binnen het ressortsparket is naast het verkorten van de doorlooptijden, het uniformeren van de werkprocessen op de vier vestigingen als prioriteit gesteld. Bij het inzetten op de doorlooptijden en het maken van een slag in de voorraad zaken, speelt naast het probleem van de onvolledige dossiers dat er te weinig AG's zijn. Er is landelijk een wervingsactie gestart, maar de opbrengst daarvan zal pas in 2019 renderen. Er wordt in zich daarvoor lenende zaken met een dakpanconstructie gewerkt, waardoor de AG meeloopt met de eerste lijn dan wel de OvJ meegaat in de appelbehandeling.

Algemeen

Klaas van Dijk meldt dat hij per 1 januari 2018 aftreedt als afdelingsvoorzitter. Olaf van de Loo meldt dat hij per gelijke datum als plaatsvervangend afdelingsvoorzitter c.q. teamvoorzitter zal aftreden. Zij gaan beiden terug naar het primaire proces. Karin Wetzels zal het ressortsparket verlaten en overstappen naar de zittende magistratuur. In 2018 zal de commissie strafrecht van het gerechtshof te 's-Hertogenbosch dan ook een andere samenstelling hebben.

**mr. Paul Saris,
Commissie Strafrecht – Hof**

Insolventiecommissie
mr. Suzan Winkels-Koerselman

De samenstelling van de Insolventiecommissie was afgelopen jaar als volgt: mr. G.F. van den Berg (voorzitter), mr. J.E. Stadig (namens de raad van de orde), mr. P.R. Dekker, mr. D.P. Schalken, mr. M.J. Blommaert en mr. S. Winkels-Koerselman (secretaris).

De commissie heeft tweemaal vergaderd met leden van de rechtbank. Naast het regulier vergaderen is er ook regelmatig op ad hoc basis overleg met de rechtbank gevoerd over diverse zaken die betrekking hebben op de behandeling en afwikkeling van faillissementen, surseances en schuldsaneringen. De commissie onderhoudt daarnaast contact met belastingkantoor Eindhoven over fiscale kwesties die in insolventiezaken kunnen spelen.

Tezamen met de rechtbank heeft de commissie een tweetal curatorenmiddagen georganiseerd waarbij sprekers een inleiding verzorgden over actualiteiten en ontwikkelingen op het terrein van het insolventierecht.

Alle curatoren zitten inmiddels aangesloten op het project KEI toezicht. Daarover zijn op dit moment geen bijzonderheden te vermelden.

In 2017 heeft wederom overleg plaatsgevonden met de Rabobank over het bestaande arrangement voor de boedelrekeningen. Men is nog immer bezig om een enquête op te stellen om te kunnen meten hoe curatoren het Rabobank arrangement ervaren. Op de in die enquête te stellen vragen is input geleverd door de Insolventiecommissie. Dit wordt in 2018 vervolgd. De pilot met de software Bizon die in 2016 heeft plaatsgevonden is inmiddels afgerond, maar wordt niet vervolgd. Als curatoren interesse hebben om dit middel c.q. deze software te blijven gebruiken, kunnen zij dat zelf via Bizon inkopen.

Tijdens de vergaderingen met de leden van de rechtbank is voorts besproken, dat voor het achterwege laten van het uitwinnen van activa in een faillissement machtiging van de rechter-commissaris ex artikel 176a lid 2 Fw nodig is. Er wordt aan alle curatoren verzocht om dit verzoek daadwerkelijk te doen.

Daarnaast is gesproken over het feit, dat voor de afwikkeling van een faillissement, zoals bekend, forfaitaire uren in rekening mogen worden gebracht. Aan alle curatoren wordt verzocht om in het salarisverzoek uitdrukkelijk te vermelden of daarin al rekening is gehouden met de forfaitaire uren en zo ja, hoeveel forfaitaire uren er zijn opgenomen.

De commissie heeft vastgesteld dat het aantal uitgesproken faillissementen in 2017 verder is afgenomen. De afname is in overeenstemming met de landelijke trend. Faillissementen werden met name op eigen aangifte uitgesproken.

Zowel mr. Van den Berg als mr. Dekker zullen in oktober 2018 gaan aftreden uit de Insolventiecommissie, zodat er in het voorjaar nagedacht zal moeten worden over de opvolging. Daarvoor zal te zijner tijd een oproep worden geplaatst in het Bossche Baliebulletin.

**mr. Suzan Winkels-Koerselman,
Secretaris Insolventiecommissie**

Verslag College van Afgevaardigden mr. Sander Baetens

Jaarverslag Bossche fractie College van Afgevaardigden 2017

De kans is best groot dat dit verslag na het zien van de titel niet door veel advocaten tot op de laatste letter wordt gelezen. Wanneer ik collega's uit ons arrondissement spreek over het College van Afgevaardigden, stuit ik vaak op een weinig verhullende, ongeïnteresseerde blik. De Algemene Raad en diens vergaderingen met het College van Afgevaardigden leven blijkbaar niet zo onder "de achterban". "Te ver van mijn bed" of "Wat doen jullie nou eigenlijk?" hoor ik dan. Onbekend maakt onbemind?

Zie de Algemene Raad als het kabinet van de advocatuur, dan is het College zo ongeveer de Tweede Kamer. Diverse besluiten van de Algemene Raad behoeven de goedkeuring van het College. Verder is het College als afspiegeling van de Balie een belangrijk orgaan om over voorgenomen besluiten te overleggen. Naast het nemen van besluiten over het wel en wee van de advocatuur, is de Algemene Raad ook het gezicht van de advocatuur naar bijvoorbeeld politiek Den Haag.

De besluiten van de Algemene Raad raken iedere advocaat en zijn vaak van groot gewicht. De rol die het College bij deze besluitvorming heeft is in de loop der jaren intensiever geworden en dat is goed nieuws. Er wordt écht iets gedaan met de input uit de Balie en het College heeft serieuze invloed op belangrijke aangelegenheden.

Een belangrijk voorbeeld is het plan van de politiek om artikel 26 Advocatenwet te wijzigen en "**verplichte kwaliteitstoetsen**" in te voeren. De Algemene Raad heeft lang geopperd daarin te voorzien met een verplichte peer review, dus een controle van dossiers door een "peer", een gelijke, andere advocaat. Het College was daar faliekant tegen, al was het maar omdat het op gespannen voet met de geheimhoudingsverplichting van de advocatuur staat. Na diverse, constructieve overleggen is er een besluit genomen dat de wederzijdse goedkeuring heeft. Aan de verplichte kwaliteitstoetsen kan straks worden voldaan als men voldoende punten haalt met één vorm, bestaande uit gestructureerd intercollegiaal overleg, intervisie óf peer review. Per wanneer die verplichting ingaat is afhankelijk van de inwerkingtreding van het nieuwe artikel 26 Advocatenwet en dat is nog niet duidelijk.

Enfin, in 2017 is er weer een groot aantal belangrijke onderwerpen de revue gepasseerd. Ik zal deze in vogelvlucht beschrijven.

Vanaf volgend jaar mag een groot aantal van u eraan gaan geloven: **KEI**. Het College heeft diverse zorgen over de inwerkingtreding hiervan met de Algemene Raad gedeeld en naar onze mening zijn die zorgen serieus opgepakt.

Omdat per 2020 het contract met CPO - de instantie die de Beroepsopleiding voor de Advocatuur uitvoert - afloopt, is het onderwerp **BA 2020** onderhevig aan vurige debatten. Het heetste hangijzer betreft op dit moment de voorgenomen toelatingstoets. Het doel van deze toets is het opheffen van de ongelijke instroomniveaus van stagiaires, en, uiteindelijk, een kwaliteitsimpuls. "Re-teaching" van juridisch-inhoudelijke kennis wordt dan voorkomen en de focus kan dan op toepassing liggen. Hoe, wat, wanneer, etc. is allemaal nog onderdeel van volgend jaar verder te voeren debat. Een ander onderwerp dat heel wat tongen losmaakt; de voorgenomen "**kwaliteitsbevorderende maatregelen**". Deze enigszins algemeen geformuleerde term concretiseert zich in de verplichte registratie van advocaten in rechtsgebiedenregisters en het voldoen aan een bepaald (meestal 10) studie-uren criterium per rechtsgebied. Hiermee wordt beoogd dat advocaten, die zich als specialist op een gebied presenteren, ook daadwerkelijk voldoende opleidingspunten halen per het door hen opgegeven gebied. De Algemene Raad en het College spreken nu vooral over de precieze invulling en werking van dit rechtsgebiedenregister.

Een punt waar de Bossche fractie voor gestreden heeft, is het transparant maken van **de verkiezingen van de leden van de Algemene Raad**. Daar wordt vanaf nu een kleine afvaardiging uit het College (namelijk de agendacommissie) bij betrokken. Verder heeft het College weer braaf alle voorgedragen leden voor de Raden en het Hof van Discipline goedgekeurd. Het gemiddelde Stalinistische regime zou trots op ons zijn, als ze de stemverhoudingen zouden zien. Wat minder buigzaam is het College waar het de begroting betreft; veel fracties zitten daar goed en vooral kritisch bovenop.

2018 belooft ook een interessant jaar te worden, al was het maar om te zien hoe KEI in de praktijk gaat werken. Verder worden de alweer uit 1992 stammende **Gedragsregels** weer eens goed tegen het licht gehouden. Een aantal interessante vragen werd laatst gesteld, zoals: Zou een advocaat zich in Bitcoin uit mogen laten betalen? Moeten we niet eens af van het provisieverbod? Confraternele correspondentie niet mogen overleggen, is dat nog wel van deze tijd? Dat belooft nog een aantal interessante debatten op te leveren!

Ook volgend jaar zullen Vera van Buggenum (LXA The Law Firm, Den Bosch), Amke de Visser (Capra Advocaten, Den Bosch), Dagmar Dielissen-Breukers (Boskamp & Willems, Eindhoven), Sander Leeman (Bierens Incasso Advocaten, Veghel), Joost Diks (Advocaten Familie- en Erfrecht, Eindhoven), Sander Baetens (SliepenbeekVanCoolwijkVanGaal, Eindhoven) en een per de Jaarvergadering te benoemen lid de Oost-Brabantse belangen met verve vertegenwoordigen. Dirk School (Bogaerts en Groenen Advocaten, Boxtel) treedt per de jaarvergadering van 22 maart 2018 af. Veel dank gaat uit naar zijn betrokkenheid, kritische blik en scherpe visie gedurende de laatste jaren!

Eveneens gaat een woord van dank naar het bureau van de orde, waar wij voorafgaand aan iedere landelijke vergadering een voorvergadering mogen houden. Ook een woord van dank aan de deken en Inge Minkenberg voor het meedenken en het voorzien van de fractie van waardevolle informatie. Dat Inge Minkenberg ons daarbij iedere keer weer een uitgebreid en voedzaam ontbijt voorschotelt, verdient bovendien grote complimenten, vooral als u zich realiseert dat we steeds om 8 uur aanvangen en Inge helemaal uit het verre Limburg moet komen.

mr. Sander Baetens,
Lid College van Afgevaardigden

**Jonge Balie 's-Hertogenbosch
mr. Anne van der Steen**

Jaarverslag Jonge Balie 's-Hertogenbosch 2017

Sinds april 2017 bestond het Jonge Balie bestuur naast mijzelf uit:

- Vincent Liemburg (vicevoorzitter);
- Kyra van Denken (secretaris);
- Arjen van Haandel (penningmeester);
- Alissa Van Tongerloo (portefeuillehouder commissies);
- Thomas Schelfaut (portefeuillehouder opleidingen).

Het bestuur kijkt in meerdere opzichten terug op een geslaagd jaar. 2017 was onder andere het jaar van de Bossche pleiters! Op 7 april mocht Anne Damen zich de winnares van de Zuidelijke Pleitwedstrijden noemen. Onder toezien oog van het bestuur verpletterde zij in Breda haar Nederlandse én Belgische rivalen. Vooral dit laatste is een knappe prestatie, nu het bijna altijd de Belgen met hun bontjes zijn die met de prijzen naar het zuiden reizen. Wij waren dan ook erg trots dat Anne namens onze Jonge Balie sinds jaren weer eens die beker op Nederlandse bodem wist te houden.

Hetzelfde geldt voor Leonie van der Grinten, die op 10 november onze eigen Oost-Brabantse Pleitwedstrijden wist te winnen met haar scherpe betoog! Het was de 30ste keer dat we met onze Jonge Balie deze pleitwedstrijden hebben georganiseerd en dat jubileum wilden we natuurlijk niet zomaar voorbij laten gaan. In dat kader hebben we het dit jaar over een andere boeg gegooid. Voor het eerst in 30 jaar hebben we het strafrechtelijke aspect van de pleitwedstrijden gedeeltelijk losgelaten, hetgeen ook resulteerde in een nieuwe naam. Ik noemde hem net al even: de Oost-Brabantse Pleitwedstrijden. Er werden zowel civielrechtelijke en Europeesrechtelijke casussen als strafrechtelijke casussen bepleit.

In samenwerking met de immer enthousiaste Jan-Frederik en Inge is de Pleitwedstrijdencommissie er weer in geslaagd om een super mooie dag neer te zetten, met als afsluiter een knalfeest in het Bolwerk. Het was de kers op de taart op dit jubileum dat de strenge doch rechtvaardigde jury, bestaande uit mr. Jeroen Claassens, mr. Joyce Lie en mr. Saskia Lavrijssen, onze eigen pleiter Leonie van der Grinten verkoos

tot winnares. Ook zij liet zowel haar Nederlandse als Belgische rivalen achter zich. Anne en Leonie hebben onze balie dus goed op de kaart gezet, waarvoor dank!

Het op de kaart zetten van onze Jonge Balie in het binnen- maar ook in het buitenland doen we niet alleen door prijzen in de wacht te slepen, maar ook door zelf één keer per jaar met onze balie een buitenlandse bestemming te bezoeken. De bestemming van de Jonge Balie-reis in 2017 was het mooie Boedapest. Bij aankomst hebben we direct een bezoek gebracht aan de Nederlandse Ambassade, hetgeen goed van pas kwam omdat één van de reisgenoten direct na aankomst haar paspoort was kwijtgeraakt. Toch een noemenswaardige prestatie! Voorts hebben we alle uithoeken van de stad verkend, of het nu lopend, op de fiets, met de boot of zwemmend was, geen plekje hebben we gemist. Het gezelschap was goed, de sfeer was fijn en al met al kunnen we terugkijken op een geslaagde reis! En voor degene die zich zorgen maken, ook de reisgenoot zonder paspoort is weer veilig thuis gekomen. Dank aan de reiscommissie voor hun inzet en enthousiasme!

Ook de activiteitencommissie heeft gezorgd voor memorabele momenten. De wens van vele leden kwam dit jaar uit, omdat de activiteitencommissie een heus Jonge Balie Oktoberfest had georganiseerd. De aanwezige leden waren nagenoeg allemaal uitgedost in Lederhosen en Dirndls en hebben tot in de late uurtjes gehost tegen de St. Jan in café De Smidse. Dank aan de activiteitencommissie voor de leuke activiteiten die zij dit jaar hebben georganiseerd!

Traditiegetrouw heeft de Jonge Balie ook in 2017 in samenspraak met diverse kantoren en organisaties, zowel binnen als buiten de advocatuur, tien verschillende Open Haard-gesprekken georganiseerd. Daarnaast heeft de Jonge Balie in overleg met de andere Jonge Balies binnen Nederland de beroepsopleiding gemonitord en feedback hierover aangedragen bij de landelijke orde en de uitvoerende instanties. De nieuwe toelatingstoets voor nieuwe stagiaires om deel te mogen nemen aan de Beroepsopleiding voor Advocaten is tot op de dag van vandaag onderwerp van discussie, waarbij wij namens de Jonge Balie 's-Hertogenbosch opkomen voor de nieuwe stagiaires en de praktische bezwaren die tegen deze toets bestaan.

Namens de Jonge Balie wil ik graag Jan-Frederik Schnitzler, de raad van de orde en het bureau van de orde bedanken voor de prettige samenwerking. Ik heb er alle vertrouwen in dat ook dit jaar deze samenwerking zal worden voortgezet en nog lang zal blijven bestaan, waarbij ik wel moet opmerken dat ik heb geconstateerd dat Jan-Frederik, in tegenstelling tot Inge, nog niet in het bezit is van een Jonge Balie-trui. Een klein puntje van aandacht dus.

In het kader van de samenwerking met de orde hebben we in 2017 onderzocht of een naamswijziging van onze vereniging, in navolging op de naamswijziging van eerst het arrondissement, maar met name de naamswijziging van de orde, wenselijk is onder onze leden. De uitkomst van dit onderzoek is inmiddels bekend en zullen we presenteren op onze komende ledenvergadering op 3 april 2017.

Al met al doet het mij deugd om te zeggen dat onze Jonge Balie nog steeds beschikt over een groot aantal actieve leden, zeker als we het vergelijken met andere Jonge Balies binnen Nederland. Onze activiteiten worden goed bezocht en zijn nagenoeg uitverkocht.

De leden van onze Jonge Balie zijn daarnaast graag geziene gasten bij de andere Jonge Balies in Nederland. Ik kan dus met trots zeggen dat onze doelstelling om de betrokkenheid van onze leden te behouden en waar mogelijk te vergroten, is behaald.

Een speciaal woord van dank richt ik tenslotte aan Ivo Lankester en Mickey Engel voor hun inspanningen als bestuursleden in de eerste maanden van 2017.

Tenslotte wil ik alle actieve leden van de Jonge Balie 's-Hertogenbosch en alle kantoren en personen die de Jonge balie een warm hart toedragen bedanken.

**Namens de Vereniging De Jonge Balie 's-Hertogenbosch,
mr. Anne van der Steen
voorzitter**

Jonge Balie *'s-Hertogenbosch*

VERSLAG BUREAU VAN DE ORDE

KLACHTEN

01-01-2017 T/M 31-12-2017

De deken is op grond van de Advocatenwet belast met onderzoek naar klachten tegen advocaten.

Het onderzoek in klachtzaken wordt verricht door de deken en/of de stafjurist. Waar mogelijk probeert deze al in een vroegtijdige fase aan te dringen op bemiddeling. Waar dit niet mogelijk is, bereidt de deken en/of de stafjurist de instructie voor de Raad van Discipline voor.

Ook het voorbereiden van klachten van de deken over advocaten gebeurt op het bureau.

Tevens worden klachten over dekens in andere arrondissementen behandeld na doorverwijzing door het Hof van Discipline.

Daarnaast worden door de deken - na verwijzing - klachten tegen leden van andere raden van de orde behandeld. In incidentele gevallen behandelt de deken - na verwijzing - ook klachten tegen niet in zijn arrondissement gevestigde advocaten indien dat om proceseconomische redenen aangewezen is.

Cijfermatige verantwoording over in het verslagjaar binnengekomen klachten treft u op de volgende bladzijde(s) aan.

Voor cijfers over uitspraken wordt verwezen naar het jaarverslag van de Raden en het Hof van Discipline <http://hofvandiscipline.nl/organisatie/jaarverslagen/>.

Cijfermatige verantwoording Oost-Brabant

(Opgemerkt wordt dat het hier gaat om een momentopname;
alle cijfers gaan over dossiers die in 2017 zijn gestart, maar niet per se in 2017 zijn afgerond.)

Basisinformatie	
Periode van de analyse	01-01-2017 t/m 31-12-2017
Aantal klachten	164
Aantal advocaten per 01-01-2017	1.164

Resultaten klachtregistratie 2017

Type klacht

Klachten	Aantal klachten	In %
Klachten over de eigen advocaat	72	44%
Klachten over de advocaat van de wederpartij	60	37%
Klachten van derden, klachten op de grens van het tuchtrecht	14	9%
Klachten van advocaten tegen advocaten	10	6%
Klachten van de deken	5	3%
Klachten tegen de deken	3	2%
Eindtotaal	164	100%

Onderwerp per type klacht¹

Klachten over de advocaat van de wederpartij	Aantal klachten	In %
Andere bezwaren	1	1%
Belangenverstrengeling	1	1%
Bewust gebruik onjuiste gegevens of informatie	21	23%
Grievende uitlatingen, dreigement of berichten derden	7	8%
Rechtsmaatregelen	9	10%
Regels m.b.t. de juridische strijd	5	5%
Schikkingsonderhandelingen	2	2%
Tegenstrijdige belangen	1	1%
Vrijheid/ruimte van handelen	5	5%
Zorg in acht te nemen jegens wederpartij	40	43%
Eindtotaal	92	100%

¹ Een klacht kan meerdere onderwerpen hebben.

Klachten over de eigen advocaat	Aantal klachten	In %
Belangenverstrengeling	3	2%
Communicatie cliënt/bejegening	15	12%
Declaratie, aanvullende zekerheid of incasso	7	6%
Financiën algemeen	17	14%
Geheimhoudingsplicht	1	1%
Informatieverschaffing/instemming cliënt	12	10%
Kwaliteit van de dienstverlening	33	27%
Opdracht	10	8%
Retentierecht	2	2%
Termijnen	3	2%
Toevoeging en financiën	5	4%
Toevoegingsmogelijkheden en aanvraag	1	1%
Traagheid	5	4%
Vereiste schriftelijke vastlegging	2	2%
Vrijheid terugtrekken/bijstand weigeren	5	4%
Totaal klachten over de eigen advocaat	121	100%

Klachten tegen de eigen deken	Aantal klachten	In %
Klachten tegen de deken	3	100%
Totaal klachten tegen de deken	3	100%

Klachten van advocaten tegen advocaten	Aantal klachten	In %
Confraternele correspondentie	3	27%
Financiële verplichtingen/toezeggingen	1	9%
Onwelwillendheid	1	9%
Overname van zaken	1	9%
Rechtsmaatregelen	1	9%
Regels m.b.t. de juridische strijd	4	36%
Totaal klachten van advocaten tegen advocaten	11	100%

Klachten van de deken	Aantal klachten	In %
Wat in het algemeen niet betaamt	5	100%
Totaal klachten van de deken	5	100%

Klachten van derden, klachten op de grens van het tuchtrecht	Aantal klachten	In %
Tegen advocaat als tuchtrechter	2	14%
Tegen advocaat andere hoedanigheid	8	57%
Tegen advocaat privé	1	7%
Tegen kantoor/samenwerkingsverband	1	7%
Tegen patroon/stagiaire	1	7%
Van derden tegen advocaat	1	7%
Totaal klachten van derden, klachten op de grens van het tuchtrecht	14	100%

Rechtsgebied per klacht

Rechtsgebied	Aantal klachten	In %
Civiel-overig	62	38%
Familierecht	37	23%
Overig	20	12%
Ondernemingsrecht	12	7%
Huurrecht	11	7%
Arbeidsrecht	6	4%
Curator + faillissementen	6	4%
Strafrecht	5	3%
Bestuursrecht + sociaal zekerheidsrecht	5	3%
Eindtotaal	164	100%

Hoedanigheid klager

Hoedanigheid klager	Aantal klachten	In %
Burger	124	76%
Bedrijf	20	12%
Advocaat	19	12%
Burger en Advocaat	1	1%
Eindtotaal	164	100%

Afhandeling klachten

Soort afhandeling	Aantal	In %
In behandeling	67	41%
Klacht in ruste	52	32%
Klacht naar Raad van Discipline *	22	13%
Klacht in ruste na dekenstandpunt	16	10%
Klacht ingetrokken	4	2%
Klacht naar Geschillencommissie/andere instantie	3	2%
Eindtotaal **	164	100%

*In 2017 werden 22 klachten uit het verslagjaar 2017 naar de Raad van Discipline verzonden. Daarnaast werden in 2017 nog 32 klachten uit het ordejaar 2016 en 1 klacht uit het ordejaar 2015 naar de Raad van Discipline verzonden.

**Naast de hierboven vermelde 164 klachten behandelde de deken in het verslagjaar 2017 ook nog 11 klachten over andere deken / leden raad van de orde van andere balies.

TOEZICHT

Risico-gestuurd toezicht

Bij risico-gestuurd onderzoek wordt de toezichtcapaciteit primair ingezet bij advocaten en/of kantoren die een relatief groot risico zouden kunnen vormen voor overtreding van de regelgeving. De deken gaat hierbij selectief te werk om op die manier de beschikbare capaciteit en middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten. In dit verband zijn en worden risico's geïdentificeerd die de deken helpen bij het inrichten van zijn toezichtuitoefening. De dekens baseren hun beleid mede op de geïdentificeerde risico's, onder meer bij het bepalen van prioriteiten en ter versterking van risico-gestuurd toezicht.

In beginsel vormen risico's al het uitgangspunt voor het uitoefenen van toezicht door de deken. In 2017 is het risico gestuurde toezicht verder ontwikkeld. Hiertoe is een werkgroep van dekens, adjuncten en medewerkers van de NOvA opgericht om e.e.a. verder te brengen. De werkgroep heeft een overzicht gemaakt van het risico gestuurd toezicht zoals dat nu al plaatsvindt en de richting voor de toekomst beschreven. In 2018 wordt dat verder opgepakt.

Pilot risico gestuurd toezicht

In 2015 is begonnen met de pilot risico gestuurd toezicht om op deze manier deze vorm van toezicht eigen te maken. Aan de hand van twee risico-identificatiesessies in de arrondissementen Den Haag en Noord-Holland zijn risico's geïdentificeerd. Deze zijn vervolgens opgenomen als speerpunten in het Jaarplan dekenberaad 2016.

De volgende stap in de pilot was het verzamelen van informatie over het geïdentificeerde risico. Vanuit beide projectteams is een plan van aanpak gemaakt dat is voorgelegd aan het dekenberaad. Na goedkeuring van beide plannen is gestart met het verzamelen van informatie (data). Die informatie is bedoeld om het risico te kunnen onderbouwen en om aan de hand daarvan risicoprofielen te kunnen ontwikkelen. Gebleken is dat het verzamelen van informatie en het analyseren daarvan tijd kost. Om die reden is de pilot ook in 2017 voortgezet.

De pilot schriftelijke vastlegging afspraken is halverwege 2017 afgerond en in het dekenberaad van oktober aan de dekens gepresenteerd. De resultaten van de pilot geven een goed beeld van hoe de dekens met de gebruikte methode risicoprofielen kunnen opstellen.

SPECIFIEK TOEZICHT-DOSSIERS (S-DOSSIERS)

RESULTATEN OVER 2017

In overleg met de deken en/of de raad behandelt het bureau dossiers in het kader van toezicht en naleving van de regelgeving. Deze zogenaamde S-dossiers vormen het hart van het toezicht. De onderwerpen zijn zeer divers en hebben betrekking op de praktijkvoering en naleving van de regelgeving. S-dossiers kunnen voortkomen uit bijvoorbeeld kantoorbezoeken of de CCV. Ook onderzoeken van de deken naar aanleiding van signalen van ketenpartners of derden worden een S-dossier.

Niet altijd is er een direct "resultaat" van een onderzoek. Soms blijkt er (gelukkig) niets aan de hand te zijn.

Cijfermatige verantwoording over in het verslagjaar geopende Specifiek Toezicht-dossiers treft u onderstaand aan.

Resultaten S-dossiers 2017

Aantal S-dossiers²

	Aantal
S-dossiers	75

Aanleiding voor het S-dossier³

Aanleiding	Aantal
Advies	0
Bemiddeling	0
Kantoorbezoek	13
CCV	15
Opgave nieuw kantoor	0
Klacht	6
Geschillencommissie	0
Stage aangelegenheden	7
Eigen melding of eigen verzoek	10
Signaal Rechterlijke Macht	9
Signaal OM	1
Signaal Raad voor Rechtsbijstand	3
Signaal IND	0
Signaal derden	15
Thematisch toezicht, dekenberaad	1
Overig	2
Totaal	82

² Er wordt per toezichtonderwerp een s-dossier gemaakt. Dat betekent dat één s-dossier één onderwerp heeft en dat als er bij een advocaat meerdere aspecten aanleiding geven tot nader toezichtonderzoek, er meerdere s-dossiers worden aangemaakt voor die ene advocaat.

³ Eén s-dossier kan meerdere aanleidingen hebben.

Onderwerpen S-dossiers

Nalevingstoezicht	Aantal	Totaal aantal
Vakbekwaamheid	10	
Praktijkstructureren en kantoor naam	3	
Praktijkuitoefening in dienst	0	
Kantoororganisatie	4	
Beroepsaansprakelijkheid	0	
Resultaat gerelateerde beloning	1	
Kantoorhouden (art 12 Advw)	1	
Gedragsregels	16	
Onvoldoende kwaliteit	3	
Uitvoering tuchtrechtelijke maatregel	0	
Overig	2	
Totaal nalevingstoezicht		40
Financieel toezicht		
Financiële administratie	0	
Derdengelden	9	
Contante betalingen	5	
Wwft	0	
Financiële soliditeit	14	
Overig	0	
Totaal financieel toezicht		28
Toelatingstoezicht		
Nader onderzoek inzake inschrijvingsverzoek	2	
Stage zaken	5	
Totaal toelatingstoezicht		7
Eindtotaal		75

Gebruikte toezichtmaatregelen S-dossiers

Gebruikte toezichtmaatregelen	Aantal
Normoverdragend contact	65
Dekenbezwaar	7
Gedoogbesluit	0
Boete	1
Last onder dwangsom	0
Afzien maatregel na opvragen zienswijze	0
Besluit Awb	0
Coaching	1
60ab	0
60b	0
60c	0
Geen toezichtmaatregel	1
Totaal	75

Speerpunten dekenberaad⁴	Aantal
Wwft	0
Kwaliteit	3
Stagiaire ondernemer	4
Privacy en gegevensbeveiliging	1
Totaal	8

Ingeschakelde derde

Ingeschakelde derde	Aantal
Unit FTA	10

RESULTATEN KANTOORBEZOEKEN 2017

Doel van de bezoeken is controle op de naleving van de verordeningen en daarnaast nadere kennismaking tussen het kantoor en (het werk van) de raad van de orde en het bureau en uitwisseling/overdracht van informatie over Wet- en Regelgeving. De landelijk vastgestelde vragenlijst wordt gebruikt als leidraad bij het gesprek.

Onderwerpen die onder meer aan de orde komen, zijn samenwerking, financiële soliditeit, bedrijfsvoering en beroepsaansprakelijkheidsverzekering, derdengelden, Wwft en contante betaling, inrichting en kwaliteit van de dienstverlening, opleiding en klachtbehandeling.

Er wordt aandacht besteed aan de toezichtspeerpunten als vastgesteld in het Jaarplan van het dekenberaad.

Relevante stukken worden te voren opgevraagd en/of ter plekke ingezien. Indien nodig wordt de Unit Financieel Toezicht Advocatuur ingeschakeld.

De ervaringen met de bezoeken zijn goed; over het algemeen wordt het gesprek gevoerd in een sfeer van welwillendheid van beide kanten. Het bureau verricht het voorbereidend onderzoek t.b.v. een kantoorbezoek. Alle leden van de raad van de orde zijn betrokken bij de kantoorbezoeken, die in 2017 werden afgelegd door leden van de raad en de adjunct-secretaris of stafjuristen. De adjunct-secretaris / stafjuristen bewaken de voortgang t.a.v. het repareren van geconstateerde onvolkomenheden. Bij het constateren van ernstige onvolkomenheden en/of het uitblijven van reparatie binnen een redelijke termijn wordt een specifiek toezichtdossier (S-dossier) aangemaakt.

Cijfermatige verantwoording over aantallen in het verslagjaar afgelegde kantoorbezoeken treft u onderstaand aan.

⁴ In het Jaarplan van het dekenberaad voor 2017 is een aantal speerpunten opgenomen voor het dekenale toezicht. In de verantwoording is opgenomen hoeveel S-dossiers er zijn behandeld over onderwerpen die in dat jaar als speerpunt zijn aangemerkt.

Resultaten kantoorbezoeken 2017

Aantal kantoorbezoeken

Arrondissement	Totaal kantoren per 1 januari 2017	10%	Bezoekt per 31 december 2017
Oost-Brabant	391	39	42

Aanleiding voor het kantoorbezoek

Aanleiding	Aantal	In %
Signaal	1	2%
Aselect	41	98%

Omvang van de bezochte kantoren

Omvang kantoor	Aantal	In %
1 advocaat	19	45%
2-5 advocaten	18	43%
6-20 advocaten	5	12%
21-60 advocaten	0	0%

Kantoorbezoek geleid tot nader toezichtonderzoek (S-dossier)⁵

	Aantal
Aantal kantoren waarbij het kantoorbezoek heeft geleid tot één of meer nadere toezichtonderzoeken (S-dossier)	8

Kantoorbezoek met Unit FTA⁶

	Aantal	In %
Unit FTA	4	10%

⁵ Eén kantoorbezoek kan leiden tot meerdere S-dossiers.

⁶ Hiermee wordt bedoeld inschakeling van de Unit FTA anders dan de standaardscreening die de Unit FTA voor een aantal arrondissementen voorafgaand aan een kantoorbezoek verzorgt.

RESULTATEN CCV OVER 2016

Na eerste controle door de Nederlandse orde van advocaten verwerkte het bureau in 2017 de uitkomsten van de CCV. Bij onvolkomenheden wordt met de betreffende advocaat en/of het kantoor een traject afgesproken ter reparatie. In voorkomende gevallen wordt in overleg met de deken een dekenbezwaar voorbereid (voorafgaand hieraan wordt nader onderzoek gedaan, er wordt een S-dossier aangemaakt). Het bureau bewaakt de voortgang.

BESTUURSRECHTELIJKE HANDHAVING

Resultaten bestuursrechtelijke handhaving 2017

Bij overtreding van regelgeving door advocaten kan de deken op grond van artikel 45g van de Advocatenwet een bestuurlijke boete of last onder dwangsom opleggen. Bij handhaving zal altijd een afweging plaatsvinden of de tuchtrechtelijke dan wel de bestuursrechtelijke weg zal worden ingeslagen.

Bestuursrechtelijke maatregel	Aantal
Bestuurlijke boete	1

Naast de in 2017 opgelegde bestuurlijke boete hebben ook hebben diverse zogenaamde "normoverdragende contacten" plaatsgevonden. Dit blijkt over het algemeen een goede manier om compliance te bewerkstelligen.

OPGAVE NIEUW KANTOOR (ONK)

Opgave Nieuw Kantoor (ONK)

Startende kantoren wordt via de Opgave Nieuw Kantoor gevraagd informatie te verstrekken over zaken als beroepsaansprakelijkheids-verzekering, stichting derden-gelden, rechtsvorm van het kantoor en de wijze waarop wordt voldaan aan overige verplichtingen uit de Voda.

De opgave wordt behandeld op het bureau. Het accorderen van de opgave is gemandateerd aan de directeur van het bureau. In 2017 zijn 44 opgaves in behandeling genomen.

TABLEAU- EN STAGE-AANGELEGENHEDEN

Een deel van de bevoegdheden van de raad van de orde is gemandateerd aan de directeur van het bureau. Het bureau beoordeelt zelfstandig beëdigingsverzoeken en verzoeken tot goedkeuring patronaat. Waar nodig wordt overleg gevoerd met de portefeuillehouder opleidingen van de raad van de orde. Ook verzoeken tot afgifte stageverklaring worden door het bureau beoordeeld ter voorbereiding van een besluit van de raad. In andere stage-aangelegenheden voert het bureau overleg met de portefeuillehouder.

Cijfermatige informatie treft u onderstaand aan:

OMVANG BALIE ORDE VAN ADVOCATEN OOST-BRABANT

01-01-2016 t/m 31-12-2016		01-01-2017 t/m 31-12-2017	
Aantal leden op 01-01-2016	1.176	Aantal leden op 01-01-2017	1.164
Aantal leden op 31-12-2016	1.164	Aantal leden op 31-12-2017	1.162
Inschrijvingen	92	Inschrijvingen	60
Uitschrijvingen	104	Uitschrijvingen	62
Overstappers:		Overstappers:	
Naar ander arrondissement	48	Naar ander arrondissement	36
Naar ons arrondissement	22	Naar ons arrondissement	15
Beëdigingen	70	Beëdigingen	45
Aantal stagiaires in het arrondissement	145	Aantal stagiaires in het arrondissement	131
Waarvan buitenstagiaires	17	Waarvan buitenstagiaires	15
Herintreders	15	Herintreders	7
Stageverklaringen	49	Stageverklaringen	35
Overleden	0	Overleden	0

OVERIGE WERKZAAMHEDEN

ADVIEZEN

01-01-2017 T/M 31-12-2017

De deken en de medewerkers van het bureau adviseren rechtzoekenden en advocaten. Deze laatsten onder meer op het gebied van regelgeving en Gedragsregels.

Onderstaand de adviezen over het verslagjaar, uitgesplitst naar Gedragsregel.

DEKEN	
Gedragsregel 2	2
Gedragsregel 7	7
Gedragsregel 12 / 13	35
Gedragsregel 15	2
Gedragsregel 18	0
Gedragsregel 22	5
Gedragsregel 24	0
Gedragsregel 27	12
Gedragsregel 28	5
Totaal	68
Overige adviezen van de deken	90
Overige adviezen van de stafjurist	151

BEMIDDELINGEN

01-01-2017 t/m 31-12-2017

Buiten de klachtenprocedure om wordt (over het algemeen door de deken, samen met de adjunct-secretaris) bemiddeld tussen advocaten onderling en tussen advocaten en cliënten.

Bemiddelingen 2017	aantal
Aantal ingekomen	13
Type	
Eigen advocaat:	3
Van advocaten tegen advocaten:	10
Van derden:	
Eindtotaal:	13
Klachten onderwerp:	
Communicatie cliënt/bejegening:	1
Traagheid:	0
declaratie/aanv zekerheid/incasso/ toevoeging en financiën:	4
financiële verpl./toezeggingen/overname zaken:	0
Financiën algemeen:	1
Geheimhoudingsplicht:	0
Kwaliteit dienstverlening:	1
Kwaliteit:	2
Onwelwillendheid:	1
Opdracht:	1
Tegenstrijdige belangen:	0
Informatie:	0
Onderzoek:	0
Aangiften derden:	0
Overname van zaken:	2
Regels mbt de juridische strijd:	0
Toevoegingsmogelijkheden en aanvraag:	0
Vergoedingskosten:	0
Zorg in acht te nemen jegens wederpartij:	1
Andere bezwaren:	0
	14

Soort afhandeling:	
In behandeling / nog geen status:	3
RvD:	0
Ingetrokken:	3
In ruste:	2
In ruste na dekenstandpunt:	0
Geschikt:	3
Klacht:	2
Geschillencommissie/andere instantie:	0
	13

AANWIJZING ADVOCaat EX ARTIKEL 13 ADVOCATENWET

01-01-2017 T/M 31-12-2017

Aanwijzing advocaat ex artikel 13 Advocatenwet

In het verslagjaar is 28 keer een verzoek gedaan om aanwijzing van een advocaat op grond van artikel 13 Advocatenwet.

In 8 gevallen is een advocaat aangewezen door de deken. Het verzoek is 6 keer afgewezen en 9 keer ingetrokken. 5 Verzoeken zijn doorverwezen naar een andere deken.

In het kader van een geschillenregeling rechtsbijstandverzekering heeft de deken 9 advocaten aangewezen.

Wob-VERZOEKEN

Zowel de deken als de raad van de orde zijn een bestuursorgaan in de zin van de Algemene wet bestuursrecht en derhalve gehouden informatie te verschaffen in het kader van de Wet openbaarheid bestuur (Wob).

In het verslagjaar zijn 2 Wob-verzoeken ingediend;

OVERIGE BESTUURSRECHTELIJKE BESLUITEN (Awb)

01-01-2017 T/M 31-12-2017

In het verslagjaar zijn twee verzoeken ex artikel 35 Wbp ingediend. 1 verzoek is afgewezen, 1 verzoek is toegewezen.

INFORMATIEVOORZIENING

Informatievoorziening

Het bureau van de orde verzorgt de informatie aan de balie middels digitale Nieuwsbrieven aan de balie, bekendmakingen in het Bossche Baliebulletin en publicaties op de lokale website. In het verslagjaar werden 90 Nieuwsbrieven aan de balie verzonden.

Op de website van de orde is informatie beschikbaar over diverse onderwerpen t.b.v. de advocaten en de rechtszoekenden.

Op het beveiligde gedeelte staan zaken als het mobiele telefoonnummer van de deken en de adjunct-secretaris, informatie over voorgeleidingen tijdens de Feestdagen etc.

Dank aan de balie voor de grote respons op de Nieuwsbrieven waarin balieleden worden verzocht om te reageren.

DIVERSEN BUREAU VAN DE ORDE

Het bureau van de orde ondersteunt de deken en de raad van de orde.

Beleidsontwikkeling

De adjunct-secretaris ondersteunt de deken en de raad van de orde in de ontwikkeling van plaatselijk beleid. Zij blijft op de hoogte van landelijke ontwikkelingen en informeert waar nodig de raad en de deken. Zij woont landelijke overleggen (o.a. adjunctenoverleg en opleidingsoverleg) bij en vormt samen met de deken en de portefeuillehouders opleidingen en stagiaires de Kleine Commissie van de raad van de orde en neemt samen met de deken deel aan het vooroverleg van het College van Afgevaardigden.

Externe contacten

De adjunct-secretaris heeft regelmatig overleg met de relatiemanager van de Raad voor Rechtsbijstand. Landelijke bijeenkomsten en bijeenkomsten van de NOVA worden bijgewoond door (bijna) alle medewerkers van het bureau. Daarnaast woont de adjunct-secretaris de regelmatige overleggen, waaronder het lenteberaad, met de collegae-adjuncten van andere arrondissementen bij en worden samen met de collegae in den lande cursussen gevolgd.

Het team van het bureau orde van advocaten Oost-Brabant
V.l.n.r.: Karin de Meij, Anita Land, Roelie de Poortere, Inge Minkenberg, Cher Walda, Lies van Etten

Het bureau van de orde is gevestigd in een transparant pand aan de Leeghwaterlaan 26 in 's-Hertogenbosch, middenin het juridische centrum, dichtbij de rechtbank. In het bureau heerst een open en positieve werksfeer. De medewerkers van het bureau van de orde zijn laagdrempelig en benaderbaar.

In dit Jaarverslag leest u over de diverse werkzaamheden van het bureau (en de deken), echter de medewerkers van het bureau (en de deken en de raad van de orde) doen veel meer dan voor de balie zichtbaar is en uit dit verslag blijkt. Ons bureau is een levendig en servicegericht (toezicht)bedrijf, van waaruit druk toezicht wordt gehouden en waarbinnen problemen worden voorkomen en opgelost. Het bureau is een vraagbaak voor klagers, derden, balieleden, etc.

Het bureau is de werkplek van het team van het bureau en van de deken, maar daarnaast wordt ons mooie ordepand voor veel meer (balie)doeleinden gebruikt. Naast de maandelijkse raad van de orde-vergaderingen, vond in ons bureau in 2017 weer in alle vroegte het ontbijt-vooroverleg van ons College van Afgevaardigden plaats, organiseerde ons bureau in samenwerking met Dialogue ieder kwartaal de (verplichte) patroonscurus, werd het adjunctenoverleg één maal in het bureau georganiseerd, alsmede twee bijeenkomsten in het kader van het nieuwe landelijke (orde)programma "Amadeus". Ook diverse baliecommissies, het bestuur van de Jonge Balie en de redactie van het Bossche Baliebulletin vergaderden in het bureau.

In 2017 wisten vele balieleden weer de weg naar ons bureau te vinden; was het niet om problemen te melden, vertrouwelijk iets te bespreken of om advies te vragen, dan was het wel om gewoon even het pand te bekijken en (nader) kennis te maken met de medewerkers van het bureau.

In het kader van het nieuwe programma en de verdere digitalisering kunnen advocaten en derden inmiddels voor o.a. een verzoek of advies via onze lokale website gebruik maken van webformulieren:

<https://www.advocatenorde-oostbrabant.nl/47539/webformulieren.html>

Schroomt u echter ook in 2018 niet om – ondanks de digitalisering - ons bureau te bellen of te bezoeken. En dat laatste mag zonder afspraak.

**Inge Minkenberg,
adjunct-secretaris**

Het bureau orde van advocaten Oost-Brabant
is bereikbaar op het telefoonnummer:
073-6911786

Maandag, dinsdag en donderdag
van 09.00 uur tot 12.30 uur
van 13.00 uur tot 17.00 uur

Woensdag en vrijdag van 09.00 uur tot 12.30 uur

COLOFON

Uitgave:

Maart 2018

Copyright©2018 raad van de orde van advocaten Oost-Brabant

Uitgever:

raad van de orde van advocaten Oost-Brabant

Correspondentie richten aan:

Bureau orde van advocaten Oost-Brabant
Leeghwaterlaan 26
5223 BA 's-HERTOGENBOSCH